

Talen*), en Mindetale over Morten Luther i Anledning af 400 Aarsdagen for hans Fødsel, holdtes af Prof., Dr. theol. C. Henrik Scharling. Indbydelsesskriftet indeholdt en Afhandling af samme: »Den lutherske Dogmatik overfor Nutidens kirkelige og videnskabelige Krav«. 80 S. 4to. Festen i Anledning af H. s. Maj. Kongens Fødselsdag fejredes Tirsdagen d. 22. April 1884. Universitetets Rektor, Prof., Dr. med. C. M. Reisz, holdt Talen.***) Indbydelsesskriftet indeholdt en Afhandling af samme: »Diagnosen af det fibrinøse pleuritiske Exsudat«. 62 S. 4to.

VIII. Universitetets videnskabelige Samlinger og Anstalter.

1. Universitetsbibliotheket 1883—84.

(Universitetsbibliothekar S. Birket Smith.)

Bibliotheket har i det akademiske Aar 1883—84 været aabent for Publikum i 267 Dage; Udlaan til Hjemmet fandt dog kun Sted i 263 Dage, idet det som sædvanlig standsede nogle Dage før Julen. Der har været udlaant 18,275 Bind (mod 14,772 Laanebeviser), medens der i Læseværelserne har været fremtaget 17,421 Bind til Brug for 8,517 Besøgende.

Bogsamlingen er blevet foreøget paa sædvanlig Maade, dels gennem den befalede Aflevering af dansk Literatur, dels gennem Indkjøb, Udveksling med fremmede Universiteter og Gaver. Blandt de sidste fortjener særlig at fremhæves: 1) En stor Mængde, mest lærde periodiske Skrifter, afgivne af det kgl. danske Videnskabernes Selskab til Bibliotheket, i Lighed med, hvad der alt i en Aarrække har fundet Sted. Som et Værk af ganske ualmindelig Betydning og Værdi, som ad denne Vej kom i Bibliothekets Eje, skal jeg nævne det hidtil udkomne af »Report on the scientific Results of the Voyage of H. M. S. Challenger during the years 1873—76. London 1880 flg., 4to. 2) 542 Bind, mest af historisk, juridisk og politisk Indhold, men hvoriblandt dog mange Smaaskrifter, skjænkede af Højesteretsassessor, Dr. jur. A. F. Krieger i Fortsættelse af mange tidligere Gaver af lignende Art. 3) En Række Værker, til Dels hørende til Suiten: »Publications de l'École des langues orientales vivantes«, skjænkede af Ministère de l'Instruction publique i Paris. 4) En Samling Breve og Afhandlinger, skrevne af R. Rask, skjænkede af Fru Professorinde Oppermann. 5) 2den Del af Prof. Dr. G. Retzius' kostbare Værk: Das Gehörorgan der Wirbelthiere. Stockholm. 1884. Fol., skjænket af Forfatteren.

Desuden har Bibliotheket modtaget Gaver fra følgende Institutioner, Redaktioner og Enkeltmænd:

Det danske Gesandtskab i Stockholm, det store kgl. Bibliothek, den Arnsmagnæanske Kommission, den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Generalstaben,

*) Trykt særskilt under Titlen: »Morten Luther. Mindetale, holdt i Universitetets Festsal d. 10. Novbr. 1883«. Kjøbenhavn 1883. 31 S. 8vo. Universitetsboghandler G. E. C. Gads Forlag.

**) Trykt i »Dagbladet« Nr. 121 for Søndagen d. 4. Maj 1884.

Ingeniørkorpset, det krigsvidenskabelige Selskab, Søofficerskolen, Søkaartarkivet, det meteorologiske Institut, Statistisk Bureau, Bestyrelsen for de sjællandske Statsbaner, det kgl. nordiske Oldskriftselskab, Historisk Forening, Samfundet til Udgivelse af gammel nordisk Literatur, Herlovianersamfundet, Bestyrelsen for den kgl. Porcellænsfabrik, den alm. Brandforsikring for Landbygninger, det statistiske Centralbureau i Christiania, det kgl. norske Finansdepartement, den norske Gradmaalingskommission, det kgl. svenske Udenrigsdepartement, det statistiske Centralbureau i Stockholm, Upsala Universitets meteorologiske Observatorium, Redaktionen af »Nordiskt medicinskt Arkiv«, Finska Vetenskaps-Societeten, Videnskaberne Selskab i St. Petersburg, Observatoriet i Moskou, det kgl. sachsiske statistiske Bureau, den kgl. nederlandske Regering, Universitetet i Leiden, Kuratorerne for »het Evangelisch Luthersch Seminarium« i Amsterdam, det belgiske Indenrigsministerium, Bestyrelsen for Bibliothèque nationale i Paris, le Comité international des poids et mesures, the Trustees of the British Museum, India Office, the Pathological Society of London, the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, Universitetet i Edinburgh, the Geological and Natural History Survey of Canada, the Bureau of Education, Washington, the Surgeon General, U. S. Army, the Superintendent of Public Property, Wisconsin.

Oberst V. H. F. Abrahamson, Baron C. Adeler, Stud. mag. D. Andersen, fhv. Overlærer J. H. Bang, Kand. H. R. Baumann, Prof., Dr. Rudolf Bergh, Rigsarkivar M. Birkeland (Christiania), Fuldmægtig Th. Boeck (Christiania), Overlærer M. C. Carstens (Thronhjelm), Hr. A. Cavalcanti (Rio Janeiro), Docent G. Cederschiold (Lund), Prof. Deuntzer, Universitetsbibliothekar du Rieu (Leiden), Dr. phil. J. A. Fridericia, Jernbaneingeniør W. Fridericia, Hofraad, Dr. E. W. Förstemann (Dresden), Universitetsboghandler Gad, Hr. R. Garnett (British Museum), Prof. K. Geldner (Tübingen), Prof., Dr. H. Gering (Halle), Prof., Dr. Gertz, Cand. mag. C. C. A. Gosch, Cand. philol. M. Goldschmidt, Hr. S. S. Green (Worcester Mass.), Hr. M. Guterie (Liverpool), Hr. W. von Gutzeit (Riga), Gyldendalske Boghandel, Etatsraad, Dr. med. Goericke, Cand. polit. C. C. Hall, Hr. N. Hancke, Cand. philol. H. Hansen, Prof. H. H. Hildebrandsson (Upsala), Overretsassessor Th. Hindenburg, Hr. Ch. M. Horowitz (Frankf. a. M.), Oberst O. V. Hoskiær, Statsrevisor Høgsbro, Hr. K. P. Kheil (Prag), Overbibliothekar Klemming (Stockholm), Frøken Juliane Knudsen, Provst L. Koch, Konsul Krebs, Direktør Kerösi (Budapest), Bibliotheksassistent S. Larsen, Frøken C. Leemeier, Dr. med. Jul. Lehmann, Dr. A. V. Ljungman (Göteborg), Dr. phil. C. Lütken, Gehejmerraad Madvig, Hr. G. Massaroli (Faenza), Dr. phil. Meinert, Hr. E. B. Michell (London), Overfærster, Dr. P. E. Müller, Bibliothekar E. B. Nicholson (Oxford), Pastor W. Plenkers, Boghandler C. Rasmussen (Chicago), Stiftamtmand Regenburg, Prof. G. Sangalli (Pavia), Udgiverne af »Scandinavia« (Chicago), Prof., Dr. C. H. Scharling, Prof. J. C. Schiøde, Dr. phil. O. Siesbye, Pastor D. J. Simonsen, Hr. J. Smitt (Christiania), Prof. G. Stephens, Kontorchef J. H. Stephensen, Boghandlerne Thaning & Appel, Cand. polit. G. L. Wad, Musikhandler C. Warmuth (Christiania), Pastor emer. O. Wiedemann, Prof., Dr. A. A. Wolff.

Under 20de Septbr. 1883 æskede Konsistorium, i Anledning af en det fra Ministeriet tilstillet Skrivelse, min Erklæring over, hvorledes Udvexlingen af

akademiske Skrifter for Tiden var ordnet mellem de nordiske Universiteter, samt over, i hvilket Omfang der fra dansk Side vilde kunne ydes Gjengjæld, naar de lærde Skoler medtoges i Udvexlingen. Min Erklæring gik med Hensyn til det sidste Punkt ud paa, at man næppe havde tilstrækkelig Sikkerhed for, at de andre nordiske Universiteter vare villige til at afgive deres Skrifter til vore lærde Skoler, men at der i hvert Fald næppe burde være Tale om at afgive de danske Doktordisputationer til de svenske og norske lærde Skoler, da der herved vilde lægges en altfor stor Byrde paa Doktoranderne*).

En anden Erklæring afgaves den 13. Novbr. s. A. i Anledning af et Forslag fra Professor Holm til Konsistorium, som gik ud paa, at naar en til en Universitetslærer udlaaent Bog forlangtes hjemkaldt af en anden Laaner, skulde der fra Bibliothekets Side rettes Spørgsmaal til Universitetslæreren, om vedkommende Bog var ham nødvendig længere eller ikke, og at Bogen kun kunde hjemkaldes fra ham, naar han svarede, at han ikke behøvede den til sit Universitetsarbejde. Jeg mente bestemt at burde fraraade Vedtagelsen af dette Forslag, men anbefalede, for det Tilfælde, at det alligevel blev vedtaget, at Retten til at beholde Bøger ud over den hidtil fastsatte Termin under alle Omstændigheder kun tilstodes for et vist, begrænset Antal Bøger og en vis, begrænset Tid. Ved Konsistoriums Beslutning vedtoges dog Forslaget uden nogen Indskrænkning i de nævnte Henseender**).

Under 16. Maj 1884 henlede jeg Konsistoriums Opmærksomhed paa den Fare, der laa for Bibliotheket i, at Kjælderens, som strækker sig under hele Bibliotheket, kun var forsynet med et ugipset Bræddeloft, og at der i den desuden var hensat forskellige Sager, med hvis Benyttelse jeg ikke kunde føre tilstrækkelig Kontrol, og af hvilke nogle vare af brandfarlig Natur. Efter at Bygningsinspektøren havde undersøgt Forholdene, blev alle de brandfarlige Gjenstande fjærnede af Kjælderens, og det blev besluttet at indgive et Andragende om en Bevilling til Kjælderens Forskalning og Gipsning***).

Et Exemplar af en senere Udgave af den svenske Forfatter Stiernhjelm's Digt *«Hercules»* afgaves i Aarets Løb med Ministeriets Tilladelse til det kgl. Bibliothek i Stockholm. Udgaven selv var meget sjælden, men uden virkelig literær Betydning, og Exemplaret var defekt. Bibliotheket i Stockholm gav i Bytte dels en bedre og fuldstændig Udgave af Digtet, dels forskellige ældre danske Skrifter, som hidtil savnedes i Bibliotheket, og af hvilke nogle vare yderst sjældne****).

Arbejdet ved Bibliothekets nye Kataloger fremmedes paa sædvanlig Maade, idet Cand. mag. C. T. Bartholin i hele den daglige Arbejdstid var sysselsat med Seddelskrivningen til den alfabetiske Katalog, medens jeg selv i Forening med Dr. phil. Fridericia udførte Ordningen af den systematiske. Da imidlertid Bibliotheket som Følge af den extraordinære Bevilling, der tilstodes det paa Finansloven for 1883—84, og som er omtalt i forrige Aarsberetning, kan raade over

*) Se foran S. 58—60.

**) Se foran S. 60—62.

***)) Herom maa henvises til en senere Aarbo.

****)) Se foran Side 62.

en større Arbejdskraft end tidligere, blev det mig muligt ogsaa at lade en Del Katalogiseringsarbejde udføre af de ekstraordinære Medhjælpere, og paa denne Maade blev bl. a. Seddelkatalogen over de udenlandske Universitetsprogrammer afsluttet, medens der toges fat paa en Seddelkatalog over Bibliothekets meget omfangsrige Samling af udenlandske Doktordisputatser. Om Fremgangen af Bibliothekets Katalogarbejder i Finansaaret 1883—84 afgaves i øvrigt under 11. Juni 1884 en detailleret Beretning gennem Konsistorium til Ministeriet.

Endnu skal kun bemærkes, at Bibliotheksassistent Dr. phil. J. A. Fridericia i en Del af det forløbne Aar var fritaget for sin Tjeneste ved Bibliotheket, idet der til Rejser i Udlandet i videnskabeligt Øjemed tilstodes ham først en Permission fra den 24. Septbr. til den 24. Decbr. 1883 og derefter en anden fra den 28. April til den 23. Juni 1884.

2. Den botaniske Have 1884.

(Professor F. Didrichsen).

A. Haven.

1. I Arboretet er foruden de sædvanlige Arbejder (Opbinding, Udtynning, Efterplantning, Omplantning, Eftersyn og Fornyelse af Etiketterne m. m.) alle Gangene jævnedes og grusede. Den 68 Alen lange Gang, som fører ned ad den nordlige Højs Nordside, og som kun delvis var belagt med Sten, var blevet meget udhulet af Regnen, der havde bortskyllet Grus og Jord; den blev derfor reguleret og dækket med et omtrent 9" tykt Lag af Sten og Grus, og den langs med samme liggende Rendesten blev omlagt, idet de deri værende Flintesten erstattedes af hugne Granitsten, som havde i Haven. Gangen foran Museet, der var sunket, blev forhøjet, og langs med Museet lagdes en omtrent 44 Alen lang Række af Cementfliser. Da Gangene om Foraaret og Vinteren, naar det fryser om Natten, og Solen om Dagen optør det øverste Lag, ofte ere meget slette at passere, er det Hensigten efterhaanden at føre denne Række Fliser fra Hovedgangen hen til Væxthusene, saa at den uheldige, hidtil brugte Belægning med Brædder kan undgaas.

Salixbuskettet langs Indhegningen er planeret; i Sænkningerne er der paaført en Del Jord og gammel Bark; hele Buskettet og Græskanten ere omgravede og rensede for Ukrudtrodde og Græskanten atter tilsaet. Betulabuskettet ved Søen blev planeret og rensed og Græskanten tilsaet, og for at denne Planering kunde passe med den øvrige Skraaning til Søen, maatte Alnusbuskettet og Græsplænen hen til Corylusbuskettet ogsaa omplaneres, fordi der ikke havde Jord til Paafyldning, ligesom Plænen ogsaa maatte tilsaas paa ny. Grupperne til Polygonæ og Nyctagineæ, der ligge i denne Plæne, bleve udgravede og omplantede; Plænerne med Busketterne for Enderne af Museumsbygningen maatte, paa Grund af den foran nævnte Forhøjelse af Gangen foran Museet, ligeledes forhøjes, omgraves og paa ny tilsaas, og Plænerne paa den nordlige Høj, mellem Thuja- og Juniperus-Busketterne, bleve regulerede, rensede for Ukrudt og atter tilsaede med Græs. Buskettet med de nordamerikanske Acer ligger lavere end Gangen;

da det er Hensigten at tilsaa det med Græs i det kommende Foraar, er der kjort en Del Jord dertil.

Alle Grupperne i det nordvestlige Hjørne af Haven med de fleraarige Planter af Gramineæ, Cyperaceæ, Juncaceæ, Colchiceæ, Asparageæ, Convallariaceæ, Dioscoreæ og Commelynaceæ ere omplantede, og Jorden i de fleste af dem udgravet og fornyet; de øvrige Grupper til de fleraarige Planter ere gravede og Jorden forbedret ved Paakjørsel af ny Jord. Halvdelen af Kvarteret til de etaarige Planter, og den ene Del af Kvarteret til de toaarige er reolet, og den først nævnte paafortes en Del Gødning. Kvarteret til de danske Planter er gravet og Buxbomindfatningen omkring de nederste 5 Bede omplantet; der begyndtes paa at omplante i de nederste Bede og at paafylde, hvor Jorden var sunket; men Vinteren afbrød Arbejdet for i Aar. En Dag i Oktober savnedes 19 Porcellænsplader og 16 Jærnstativer, af hvilke første fandtes Skaar spredte paa Vejen. I Kvarteret til de medicinske Planter ere disse i den sydlige Tredjedel omplantede og Jorden forbedret ved Paakjørsel af vegetabilsk Jord. Der er i Aar anskaffet 335 Porcellænsplader, saa at Kvarteret nu er forsynet med Etiketter.

Afløbsledningen fra Soen var i Aar atter forstoppet af Trærødder (*Salix*), der vare groede ind i den; den maatte derfor opgraves i en Længde af 34 Alen, for at Samlingerne mellem Rørene kunde tættes med Cement. Denne Del af Ledningen stødte næsten op til den tidligere forstoppede Del; men medens denne laa i en Dybde af $4\frac{1}{2}$ til $7\frac{1}{2}$ Alen, laa den sidst opgravede Del kun indtil $4\frac{1}{2}$ Alen dybt. Udgifterne hertil afholdes af Bygningsbudgettet. Vandledningen paa den sydlige Høj var itu og er repareret. Røret i det store Springvandsbassin var itu under Bunden; der maatte derfor opbrydes et større Stykke for at faa det istandsat.

Til Forsøgshaven er i Aar anvendt omtrent 200 Arbejdsdage.

2. I Væxthusene er Arbejdet udført som sædvanlig. Af de større Planter i Ballier ere 12 omplantede og i G. 1 ere flere af den gamle Verdens Saftplanter i Stenhejen, der vare blevne for store, erstattede med mindre. I F. 3 maatte Stenhejen til Bregnerne til Dels omlægges og omplantes, da den var undermineret af Rotter, der i dette Efteraar ogsaa vare trængte ind i Væxthuset B., hvorfra de dog foreløbig ere blevne forjagede.

Caryota urens har endelig blomstret i Aar; de 3 Blomsterstande ere afflorerede, og da de enkelte Blomster aabne sig kort efter hinanden, har Blomstringens Varighed kun været kort; ogsaa *Crescentia Cujete*, der ikke tidligere har blomstret her i Haven, har i Sommer vist 1 Blomsterstand, dog uden at sætte Frugt. Ligeledes har en af de store Agaver i Ballie blomstret med en Blomsterstængel paa $7\frac{1}{2}$ Fods Højde, hvis Væxt i Døgnet var mellem $1\frac{1}{2}$ og $2\frac{1}{2}$ "; det er en ubestemt Art af dem, der i 1842 hjembragtes fra Mexiko af Gartner Rathsach,

3. Til *Cycas sphærica* er anskaffet en stor Jærnbuk, da den gamle Træbuk var usikker, og til mindre Planter anskaffedes 2 smaa Bukke.

Ved Varmeapparatet ere alle Haner blevne slebne og ompakkede og til Dels fornyede, samt alle Rør og Pakninger eftersete og fornyede, hvor det var nødvendigt. Returrøret i B. er til Dels fornyet og Forbindelsen med de til det

førende Rør fra Ledningerne i D. og Snesmeltningrørene ændret og simplificeret; Returrøret fra Snesmeltningrørene, der ligger i Skorstenskanalen, er repareret; en Del af Damprøret i D. er fornyet og Tilledningsrørene ere ændrede; Damp-røret fra B. til Akvariet, der ligger under Jorden, er repareret ved B. og fornyet; Røret fra Samlekassen til Dampumpen og Returrøret fra F. G., der ligger over Kjedlerne, ere reparerede, og Returrøret fra Snesmeltningrørene og Bassinet i A. er repareret og til Dels fornyet; Damprøret, som fører ind i Bunden af Bassinet i Akvariet, havde revnet Murværket, hvoraf en Del maatte nedbrydes og fornyes, for at Bassinet kunde blive tæt og for at Røret kunde lægges i en Kapsel; derved vil det fremtidig forebygges, at Rørets Udvidelse kan foranledige Sprængninger. Mellem Fyr- og Kulkjæderen er der indsat en Jærndør i Stedet for den gamle Trædør.

Ved Bygningerne ere Vedligeholdelsesarbejderne paa Tag og Fag udførte som sædvanlig. I Stedet for en fra den gamle Have udflyttet, meget brøstfældig Sommerbakke er der opført en ny af Mursten. Gjennemkjørselen under Væxthusene er hvidtet og udbedret; Væxthusafdelingerne F. 2 og F. 3 ere underkastede en Hovedreparation: der blev indlagt 4 nye Tagspær, Vinduer, Skillerum og Beklædninger bleve istandsatte og til Dels fornyede, og begge Afdelinger maledes invendig; i Væxthuset I. blev Luftgivningsapparatet i Taget forbedret, idet de gamle og for svage Trækstænger ombyttedes med nye og stærkere; Formingshuset underkastedes ligeledes en Hovedreparation: der indlagdes 3 nye Tagspær, Luffhætten, Vinduerne og Luftklapperne udbedredes og bleve til Dels fornyede, og hele Huset maledes. Alle Glastagene ere eftersete og kittede og nye Ruder indsatte, hvor der trængtes dertil. I Museumsbygningen er Læsesalen istandsat og malet, og den gamle Kakkelovn ombyttet med en ny Ventilationsovn med tilhørende Ventilationssystem; Belysningen er dels forandret og dels forstærket med nogle Gasblus; Kjæderen til Dr. Salomonsens Forsøg er udbedret og hvidtet, Bestemmelsesværelset (Nr. 6) er istandsat og malet og et Linoleumstæppe lagt paa Gulvet. I Forgaarden er indsat en 2 Tommers Brandhane med tilhørende Slange og Straalerør af samme Størrelse som Brandvæsenets (er dog først blevet færdig i Januar 1885). Stakittet omkring Haven har atter i Aar krævet en større Reparation, idet der maatte indsættes 3 nye Stolper og 44 af de andre forsynes med Bistolper; desuden er der af Havens Snedker indsat 136 Rundstokke

4. Medhjælper Vøhtz maatte paa Grund af Faderens Sygdom forlade Haven i Januar og Medhjælper E. Moe rejste i April til England; i deres Sted antoges Havebrugskandidat Becker og Gartner Seerup. Den 1ste November havde Havens Materialsnedker Poulsen været ansat som saadan i 25 Aar; han har været en dygtig og paalidelig Mand i sit Fag og har udført sit Arbejde til fuld Tilfredshed; vel er han nu svagelig, men han kan endnu røgte sit Hverv.

5. Af Frø er der modtaget omtrent 1737 Portioner, hvoraf de 794 ere saaede under ubestemt Nummer, medens de øvrige, hvoraf flere vare Doubletter, ere saaede under bestemt Nummer; de ere modtagne fra 40 botaniske Haver og en Del private Personer, blandt hvilke maa nævnes Apotheker Alfred Benzon (fra Java), C. O. Boye (fra Sverige), Student Holm (danske), Ingeniør? Jessen (fra St. Croix), Prof. Lange (fra forskellige Personer og Lande), Botanisk Gartner

Moe (fra Dovre), Dr. Petit (fra Korsika), Dr. C. M. Poulsen (fra Japan), Kand. Rützou (danske) og Prof. Veit Wittmarck (nordiske). Af levende Planter er der modtaget omtrent 185 fra 9 botaniske Haver (Bulbiller blandt Frøet) og 18 private Gartnere eller Haveejere, nemlig: Medhjælper Becker, Gartner Haar (Aroider), Gartner Harries (Lilier), Houlberg Jensen (Cactus), Handelsgartner Lorentz i Erfurt (forskjellige), Direktør G. Lövegren i Gøteborg Trægårdsforening (forskjellige nyere Planter), Fru Richter, Rosenborg Slotshave (stor *Areca rubra*), Kand. Rützou (danske), Gartner Schandorf i Glostrup (forskjellige), Admiral Schultz (Bregner), Sjöbeck i Sverige (Cactus), Hofjægermester Tutein paa Marienborg, Gartner Eriksen (stor *Araucaria excelsa*), Gartner Ulriksen fra Alnarp (forskjelligt), og flere andre.

Afgivet er der 4532 Portioner Frø til 59 botaniske Haver og 12 Private, samt af Planter 233 Arter og 17 Arter Stiklinger og Podekviste til 17 Haver eller Gartnere. Af afskaarne Planter er foruden til Docenternes Forelæsninger og Examinere afgivet 671 Portioner til 139 Skoler, Manuduktører og studerende En Samling af Frilands Vand- og Sumpplanter, der i Følge Anmodning forsøgt afsendt til Handelsgartner Lorentz i Erfurt, maatte, efter 2 Gange at have været i Stettin, kasseres som ubrugelig, fordi Indførselstilladelsen fra Berlin først kom en Maanedstid efter til Stettin.

Adgangskort til Væxthusene er udstedt til 36 Manuduktører og studerende samt til 14 Tegnere og Malere. Af Betalingskort er der solgt 3 til enkelte Personer (Nr. 26, 27 og 28); af Familiekort solgtes der intet.

B. Samlingerne.

a. Dannelsen af et dansk Kryptogam-Herbarium er fortsat, idet omtrent Halvdelen af de danske Mosser er udtaget og opstillet. Der er paabegyndt en Revision og en Opstilling i samme Format som Generalherbariets af det tidligere opstillede danske Herbarium, hvoraf Karkryptogamerne og Gramineerne nu ere reviderede paa denne Maade. I det arktiske Herbarium er en ganske lignende Revision begyndt, saa at Karkryptogamerne, Gymnospermerne og omtrent Halvdelen af Gramineerne nu ere færdige. Ved denne Revision er særlig taget Hensyn til J. Vahl's grønlandske Herbarium, som endnu danner Hovedmassen af det arktiske Herbarium, og ved dets og den meget rige Doubletsamlings Gjennemsyn viste det sig, at der i det opstillede Herbarium langt fra fandtes alle Lokaliteter repræsenterede, lige som ogsaa ingenlunde de bedste Exemplarer vare valgte; disse Mangler ere nu for en Del afhjulpne og ville i den nærmeste Fremtid blive hævede for Resten.

Herbarierne ere forøgede med 1. de under Dijnphna-Expeditionen af Stud. mag Th. Holm samlede Planter, skjænkede af Grosserer Gamél; 2. en Samling danske Kryptogamer og Fanerogamer fra den botaniske Forening i Kjøbenhavn; 3. en Samling syriske Planter, skjænket af Vicekonsul Løytved i Beyruth; 4. en Samling brasilianske Planter, samlede af Esbesen, skjænket af Jægermester Klein; 5. Algæ Muellerianæ, curante J. G. Agardh distributæ, fra Prof. Agardh i Lund; 6. en Samling af Planter, dyrkede i Landbohøjskolens Have, fra Prof. J. Lange:

7. første Fasciculus af *Erythræa exsiccata* fra Prof. Wittrock i Stockholm; 8. en Samling norske Planter, samlede af Konsul Krebs; 9. en Samling Characeer (af Alex Braun's Herb.) og et Fotografi af *Dasyllirion longifolium*, fra botanisk Museum i Berlin; 10. en Samling grønlandske, spitzbergenske og nordsiberiske Phanerogamer samt nogle faa Kryptogamer fra Rigmuseet i Stockholm, og 11. en lille Samling Kulturplanter samt danske Phanerogamer og Kryptogamer, skjænkede af Cand. pharm. S. Rützou. Endelig er der af Inspektør Kiærskou indsamlet omtrent 50 Planter i den botaniske Have, Forsthaven og Landbohøjskolens Have samt paa Ekursioner.

b. I Samlingen af tørre Sager er den i forrige Aar paabegyndte Opstilling og Revision af Bestemmelserne i Aar blevet fortsat og gennemført i alle Systemets Afdelinger, for saa vidt passende Glas havdes til Raadighed. Ogsaa i Balkonskabene er Opstillingen fortsat; af de oven paa Skabene i Aarets Løb opstillede nye Gjenstande maa særlig fremhæves: *Cryptomeria japonica*, *Chamædorea lunada*, to *Casuarina*-Arter, Cyperns droves og *C. Papyrus*. Paa Balkonrækværket er anbragt et smukt Exemplar af *Araucaria excelsa* i et særligt Stativ, og paa Væggene i samme Lokale er opstillet to store Alger, *Ecklonia buccinalis* og *Laminaria digitata*, begge i egemalede Rammer.

Samlingen er forøget med 1. en meget værdifuld lille Samling Kogler af 6 japanesiske Naaletræer, skjænkede af Dr. C. M. Poulsen; 2. et fascieret Aarskud af en Mosrose, skjænket af Gartner C. Jørgensen i Kjøge; 3. en lille Samling danske Svampe, fra Prof. F. Didrichsen, og 4. en lille do. danske Frugter og Frø, fra Cand. pharm. S. Rützou. Endelig har Inspektør Kiærskou indsamlet omtrent 60 Specimina i den botaniske Have, Forsthaven og Landbohøjskolens Have samt paa Ekursioner.

c. Samlingen af Spirituosa er blevet forøget med 1. den meget sjældne Svamp *Amylocarpus encephaloides* Carr. samt en Misdannelse af *Cirsium arvense*, skjænkede af Fuldmægtig Otto Smith paa Lerchenborg; 2. en Samling (9 Glas) af grønlandske Planter, samlede af Lieutenant Jensen, skjænket af Kommissionen for Ledelsen af Undersøgelserne i Grønland; 3. to Misdannelser (af Æble og Hindbær), fra Adjunkt Ørvl; 4. en lille Samling Frugter, Svampe og morfologiske Præparater, fra Cand. Rützou, samt 5. med omtrent 100 i Haven og paa Ekursioner af Inspektør Kiærskou indsamlede Stykker.

d. I Bibliotheket er der anskaffet 39 Værker, af hvilke 18 ere nye, 21 Fortsættelser eller Afslutninger. Som Gave modtoges 31 nye Værker eller Fortsættelser fra Stockholms Højskole, Udgiveren af Landbrugets Kulturplanter, Videnskabernes Selskab, den grønlandske Kommission, det franske Marine- og Koloniministerium, samt fra d'Hrr. W. Johansen, Adj. Grønlund, Prof. Warming, Samsøe Lund, Kiærskou, Rützou, N. Wille, C. M. Poulsen, Kolderup-Rosenvinge, Docent Rostrup, Prof. J. Lange og V. A. Poulsen. Af Tidsskrifter har der været holdt 40, af hvilke 12 ere Gaver fra Videnskabernes Akademi i München, Redaktør Møller-Holst, Redaktionen af Ugeskrift for Landmænd, Carlsberger Laboratoriets Bestyrelse, Videnskabernes Selskab (alle hver 1) og den botaniske Forening i Kjøbenhavn (7). Bibliothekets Læsestue har været benyttet af 267 Personer; der er sket Udlaan til 332 Personer og de udlaante Bøgers Antal var 615 (674 Bind).

Istandgjørelsen til Interkalation i Generalherbariet af Regnels brasilianske

Planter (1337 Numre) er afsluttet. Istandgjørelsen til Interkalation af den fra Direktør Krebs sendte Samling af Planter fra Japan (980 Numre) er afsluttet. I palæontologisk Afdeling ere 956 Haandstykker undersøgte, 286 Planteforsteninger ere bestemte, 129 Haandstykker ere lagte til Side til nærmere Undersøgelse, 265 Haandstykker med Planteforsteninger af liden eller ingen Værdi ere ligeledes lagte til Side og 127 Haandstykker ere kasserede. Det overvejende Antal af de undersøgte Haandstykker høre til den grønlandske Tertiærformation.

Af Adgangskort til Haven er udstedt 569, nemlig til: Botanikere og Botanophiles 40, Lærere 15, Lærerinder 9, Lærerindeelever 11, Privatister og Seminarieelever 226, Studiosi magisterii 7, studiosi medicinæ 133, Studiosi pharm., 108, Elever fra Landbohøjskolen 12, Tegnere og Malere 6, kemisk Assistent fra Sverige 1. I alt 569.

Ligesom forrige Aar har Docent, Dr. Salomonsen i Laboratoriet for medicinsk Bakteriologi ledet et experimentelt Kursus i Studiet af Infektionssygdommene. Øvelserne afholdtes i halvtredje Maaned af Foraars Semestret og halvtredje Maaned af Efteraars Semestret. Deltagerne — 9 i Tallet — vare alle yngre Læger. Desuden have nogle danske og to fremmede (svenske) Læger arbejdet eller modtaget Undervisning i Laboratoriet i det forløbne Aar.

3. Det zoologiske Museum 1883.

Første Afdeling.

(Inspektør Lütken.)

Den kort for Aarsskiftet 1882—83 tiltrædende Bestyrer har først og fremmest ladet sig det være magtpaaliggende at træffe eller forberede saadanne Foranstaltninger, som kunde fremme Samlingernes Benyttelse til Studium og Undervisning ved at gjøre visse Dele af dem mere tilgængelige, eller gjøre Kontrolen med deres Tilstand mindre besværlig. Uden at gjøre Rede i det enkelte for, hvad der herved tænkes paa — saa meget mere, som en Del af de dertil sigtende Planer af Mangel paa Midler endnu ikke ere komne helt til Udførelse — skal her kun anføres, at der er anskaffet et større Antal med Glas- eller Trælaag forsynede Sætskuffer til deri at anbringe mindre Fugle- og Pattedyrskind i Skufferne under Opstillingsskabene; man har derfor kunnet flytte en Del af de mindre Pattedyrskind ned i selve Museets Opstillingssale for saaledes at kunne have dem nærmere ved Haanden og til umiddelbar Benyttelse ved Siden af de udstoppede eller paa anden Maade behandlede, opstillede Stykker, i Stedet for, at de hidtil have været anbragte i store Kasser paa Loftskamrene. Rimeligvis vil det altid blive nødvendigt at anvende denne sidste Anbringelsesmaade paa de store Pattedyrskind; men der vil være vundet en Del ved at kunne indskrænke den til disse, der selvfølgelig ere forholdsvis faa i Antal. Jeg har dernæst begyndt at indføre en Numerering af alle i Museet indlemmede Gjenstande, saaledes at det paa Stykket eller dettes Etikette anførte Løbenummer henviser til den systematiske Katalog. Det vil, naar dette er gennemført, herved være muligt hurtigere end tidligere at anbringe en udtagen Gjenstand paa sin Plads uden at behøve at frygte for Konfusion af Etiketter eller desl., og overhovedet at forvise sig om, at alt er paa sin rette Plads o. s. v. Der er samtidig med Kraft arbejdet videre paa Samlingens systematiske Katalogisering, saaledes som det nærmere vil ses af det

følgende, og samtidig er der opstillet i Spiritus ikke lidet af det tidligere paa Løftet magasinerede Materiale, af Pattedyr f. Ex. 71 Stykker, deriblandt flere ret anselige, af Padder og Krybdyr 126 — derunder dog ogsaa indbefattet Forøgelsler, som ere komne til i Aarets Løb. Der er ved denne Lejlighed — i de Klasser og Ordener, til hvilke dette Arbejde hidtil er naaet, — sondret mellem: 1) en opstillet Række af Dyr (og Præparater) i Spiritus, 2) en Supplementssamling i Magasinglas eller Rørglas og 3) en mindre Doubletsamling, omfattende det, hvorover der vil kunne disponeres friere, til Bortbytning, Undersøgelse, Tilvejebringelse af Præparater o. s. v. Endelig er i Aarets Løb en stor Mængde Etiketter, der paa Grund af Afblegning eller af andre Grunde trængte til at fornyes, blevne opfriskede eller omskrevne, manglende Etiketter ere blevne anbragte o. s. v. — et Arbejde, der kunde synes ubetydeligt, men dog lægger Beslag paa megen Tid, der i og for sig kunde været heldigere anvendt. Arbejder af denne Art ere især blevne gennemførte i Pattedyrsamlingen, til Dels i Paddesamlingen. Jeg maa endnu fremhæve, at Omstillingsarbejder som de oven for antydede forbruge en ikke ubetydelig Del af Annuet, som f. Ex. ikke er beregnet paa Anskaffelsen af nye Skabe i Korridoren under Vinduerne mellem Pillerne — en Anskaffelse, som vil være aldeles nødvendig for at anbringe Supplementssamlingen af Pattedyr i Spiritus og de ikke »opstillede« osteologiske Præparater af Pattedyr og Fugle paa hensigtsmæssig Maade.

I foregaaende Aar er der, som det vil vides af tidligere Aarsberetninger, optaget systematiske Fortegnelser over flere Pattedyr-Ordener; dette Arbejde er i Aarets Løb blevet fortsat med Pungdyrene, Næbdyrene, Gumlerne og Hovdyrene, der tidligere slet ikke vare medtagne, og er desuden for disse Ordeners Vedkommende blevet udvidet til at omfatte, foruden de udstoppede Stykker og Skindene, ogsaa Dyr i Spiritus, Skeletter, Kranier og Præparater af forskjellig Art. For de allerede tidligere katalogiserede Pattedyr-Ordeners Vedkommende (Aber, Insektædere, Flaggermus, Rovdyr og Gnavere) er Katalogen desuden blevet kompletet i disse og andre Retninger, saa at det nu omfatter den hele (Nutiden tilhørende) Pattedyrsamling, med Undtagelse af Hvaldyrene, der jo ere lokalt udsondrede, som en egen selvstændigere Underafdeling af Museet, og hvis Katalogisering maa udskydes til Fremtiden. Med denne Undtagelse eksisterer der altsaa nu en fuldstændig Kladekatalog over hele Pattedyrsamlingen*). Jeg bør dog bemærke, at i denne Fortegnelse — med enkelte Undtagelser — endnu ikke er optaget de af afdøde Prof. P. W. Lund skjænkede Suiten af Skeletter, Knogler, Kranier o. s. v. af brasilianske Dyr fra Nutiden, der hidtil ere holdte uden for den almindelige systematiske Kranie- og Skeletsamling, i hvilken det er min Agt i den nærmeste Fremtid at indlemme dem. Heller ikke ere Museets Samlinger af Fortidens Pattedyr endnu optagne i merbemeldte Katalog. Ved Optagelsen af dette har Afdelingen haft udmærket Nytte af Hr Cand. mag. H. Winge, som nu i en Aarrække har helliget Pattedyrklassen et indtrængende Studium, der ved denne Lejlighed i særdeles Grad er kommet Museet til gode, baade ved den Hurtighed og ved den Indsigt og Dygtighed, hvormed dette Arbejde er blevet fremmet,

*) At jeg her for Afrundningens og Oversigtens Skyld har medtaget, hvad der egentlig først er udført og afsluttet i Begyndelsen af 1884, er i og for sig selv af liden Betydning, men bør dog her for Nøjagtighedens Skyld bemærkes.

medens det samtidig har givet ham Lejlighed til at udvide sin Kundskab i flere Retninger og klare sig forskellige Detailspørgsmaal. Det vil formentlig ikke være uden Interesse at kunne overse paa en Gang, hvor meget Museet besidder af de forskellige Pattedyr-Ordener, af udstoppede Dyr, Skind, Skeletter, Kranier osv. Jeg meddeler derfor i Tabelform et Uddrag af Katalogen, der tillige oplyser de repræsenterede Slægters og Arters Antal; der er tillige gjort Rede for Underordener og Familier, hvor dette syntes at kunne have nogen større Interesse.

	Slægter.	Arter.	Udstop. Dyr.	Skind.	Skeletter.	Kranier.	I Spiritus.	Tilsammen.
Østaber (<i>Simiæ catarrhinæ</i>)	8	37	38	14	41	54	5	152
Vestaber (<i>Simiæ platyrhinæ</i>)	8	32	46	24	22	20	25	137
Ægte Aber tilsam. (<i>Quadrumana</i>) . .	16	69	84	38	63	74	30	289
Halvaber (<i>Lemures. s. Prosimii</i>) . .	12	27	29	4	10	24	6	73
Frugtædende Flaggermus (<i>Megachiroptera</i>)	7	20	8	11	3	11	26	59
Insektædende Fl. (<i>Microchiroptera</i>) . .	45	126	3	145	11	42	460	661
Flaggermus (<i>Chiroptera</i>) tilsammen . .	52	146	11	156	14	53	486	720
Insektædere (<i>Insectivora</i>)	17	30	38	28	16	24	70	176
Rovdyr (<i>Carnivora fissipedia</i>)	34	114	193	152	109	225	37	716
Sæler (<i>Carnivora pinnipedia</i>)	5	11	29	10	15	67	15	136
Pungdyr (<i>Marsupiatæ</i>)	14	58	62	113	26	47	121	369
Næbdyr (<i>Monotremata</i>)	2	5	6	2	2	2	6	18
Gnavere (<i>Glires s. Rodentia</i>)	64	190	178	362	56	96	334	1026
Dovendyr (<i>Bradypoda</i>)	2	6	5	4	7	7	8	31
Bæltedyr (<i>Dasydoda</i>) samt Jordsvin .	7	14	16	25	14	31	19	105
Myreslugere og Skældyr (<i>Vermilinguia</i>)	4	8	16	10	12	8	2	48
Gumlere (<i>Bruta s. Edentata</i>) tilsammen	13	28	37	39	33	46	29	184
Eg. Hovdyr (<i>Ungulata</i>) samt Søkøer (<i>Sirenia</i>)	8	14	3	4	15	20	4	46
Klovdyr (<i>Bisulca v. Artiodactylia</i>) . . .	36	77	69	30	52	70	18	239
Hovdyr tilsammen*)	44	91	72	34	67	90	22	285
Pattedyr ovh. (Hvaler undtagne)	273	769	739	938	411	749	1156	3992
Heraf falder paa de danske Arters Samling:								
Flaggermus	4	11	3	25	2	8	110	148
Insektædere	4	5	19	5	6	11	40	81
Rovdyr	5	8	40	5	22	39	8	114
Sæler	2	3	9	7	6	19	6	47
Gnavere	7	14	46	34	4	22	139	345
Hovdyr	1	2	6	2	"	2	1	11
Danske Pattedyr (Hvaler undtagne)**) (27½ Stykker gjmsmtl. pr. Art.)	23	43	93	98	40	101	292	636

*) Foruden flere Horn, større isolerede Tænder o. desl.

**) Til rigtig Forstaaelse af denne Tabel bør dog bemærkes, at naar samme Dyr (Individ) har leveret flere Præparater, f. Ex. et Skind og et deraf udtaget Kra-

Nogle af disse Tal kunne synes store, og man kunde maaske deraf faa det Indtryk, at Museet var forholdsvis rigt i denne Retning. Dette vilde dog være en Misforstaaelse. Der er næppe noget Punkt, paa hvilket det f. Ex. vilde kunne afgive Materiale til saa dybt indgribende, reformatoriske, systematiske Arbejder, som de, hvormed Londons Museer i dygtige Zoologers og Anatomers Hænder (Huxley, Flower, Mivart, Dobson, Alston o. a.) i de senere Aar have bragt denne vigtige Gren af Zoologien saa stærkt fremad. Bedømmelsen af, hvilke Mangler der endnu maatte klæbe ved en slig større Dyreklasses Repræsentation i Museet, vil i øvrigt afhænge af, hvad man betragter som et dansk Museums Maal; hvad der mangler, kan baade siges at være lidt eller meget, alt efter det Standpunkt, hvorpaa man stiller sig. Men derom kan der dog ikke være Tvivl, at det er absolute Mangler, naar der savnes Former, som have særdeles Betydning for Undervisningen eller det videnskabelige Studium — jeg skal eksempelvis nævne Havodderen (Enhydris), Hundeslægten *Otocyon*, Middelhavs- og Sydhavssælerne, den indiske Tapir og det tvehornede indiske Næshorn, den ene af de afrikanske Næsehornstyper, den vestafrikanske Dværghjort (*Hyamoschus*) og Dværghodhest (*Choeropsis*), *Solenodon*, *Potomogale* og andre Typer af *Insectivora*, Skelet af Moskushjort, Zebra o. s. v. — forudsat at Erhvervelsen af slige Stykker overhovedet er eller kan blive mulig. Erhvervelsen af slige Desiderater er jo dels afhængig af betydelige Pengemidler, dels af, at disse ere disponible i det Øjeblik, da slige Ting en sjælden Gang tilbydes. En Mangel af en anden Art er det, at adskillige af de ældre udstoppede Pattedyr ikke tilfredsstillende rimelige Fordringer og helst maatte ombyttes med nye — en Reform, som kun kan blive gennemført lidt efter lidt, da saa stor en Del af Præparatorens Arbejdstid maa anvendes paa det aarlige Konservations-Eftersyn af den udstoppede Pattedyr- og Fuglesamling, saa vel som af de tilhørende Samlinger af ikke udstoppede Skind. Af disse er der ligeledes adskillige, som jo før jo heller burde udstoppes og optages i den opstillede Samling for at fylde dennes Huller. I Skeletsamlingen trænge ligeledes mange ældre Stykker til en omhyggeligere Rensning og Præparation, foruden at en stor Mængde endnu maganiserede Skeletter burde enten præpareres rene og opstilles, eller anvendes til løse Knoglepræparater. I Henseende til, hvad der i disse forskellige Retninger kan udrettes med de nuværende utilstrækkelige Pengemidler, kræves der fra Bestyrerens Side Resignation og fra anden Side Taalmodighed og Overbærenhed. Det skal endelig bemærkes, at af store udstoppede Pattedyr har Museet meget faa, men at det ogsaa ligger uden for Museets Plan at have ret mange af dem; var der end Mulighed for at anskaffe dem, vilde man ikke have Plads til dem. I denne Retning er det sandt, at en »Zoologisk Have« kan afgive et særdeles »ønskeligt Komplement til, hvad Museet kan yde.

De af »British Museum« udgivne systematiske Kataloger over Paddeklassen have foranlediget, at en Revision af Museets hele Materiale — saa vel det tidligere katalogiserede som det magasinerede — er paabegyndt, med Assistance af

nium og andre Skeletdele, Præparater af Bløddede osv., figurerer det flere Gange paa Tabellen. Ved »Skeletter« skal i Regelen forstås et fuldstændigt Skelet, undertiden dog »enkelte Skeletdele«, ved »i Spiritus« i Regelen det hele Dyr, undertiden et Præparat, være sig Indvolde, Hjærte, Hjærne, Generationsorganer og desl. — Slægtsbegrebet opfattes som bekjendt meget forskjelligt. Her er fulgt det Princip ikke at sonderdele det mere end højest nødvendigt.

Hr. Adjunkt Jungersen — en Revision, der bl. a. ogsaa medfører den oven for berørte Gjennemførelse af Sondringen mellem en opstillet Række, en Supplement-samling og en Doublet-Række. I Supplementsamlingen optages saadanne Exemplarer, som det enten ikke er nødvendigt at opstille, eller som af en eller anden Grund mindre egne sig dertil, men som det dog er ønskeligt at beholde i Museet af Hensyn til en fyldigere, flere Alderstrin, Udbredningsforhold o. s. v. omfattende Repræsentation af Arten. De hidtil gennemgaaende og ved denne Lejlighed delvis omstillede og ometikerede Afsnit ere — foruden den store Tudse- (Bufo) Slægt, som mere passende vil komme til Omtale i en følgende Aarsberetning med de andre, haleløse Padder (Batrachia salientia) — de to Ordener: Halepadderne (med Fiskepadderne) (B. gradientia) og Ormepadderne eller Cæcilierne (B. serpentina v. apoda). En Oversigt over, hvad Museet besidder af disse to Ordener, meddeles her.

	Slægter.	Arter.	Exempl.	Opstillede i Spiritus.	I Magasin-glas.	I Rørglas.	Skeletter.	Kranier.
Halepadder (Salamandre og Fiskepadder)	18	47	283	210	45	20	7	1
Ormepadder (Cæcilier)	4	6	20	14	3	1	1	1
Tilsammen (henved 6 Expl. pr. Art)...	22	53	303	224	43	21	8	2
Heraf danske Salamanderformer .... (26½ Expl. pr. Art i Gjennemsnit).	1	2	53	36	6	10	1	•

Af europæiske (samt nordafrikanske) Salamandre og Fiskepadder haves 16 Arter

- østasiatiske (Siberien, Japan, Assam) . . . . . 6 —
- vest-nordamerikanske (Kalifornien, Mexico) . . . . . 7 —
- øst-nordamerikanske (den rigeste zoologiske Provins i Henseende til denne Orden) . . . . . 18 —

Afdelingens indre Virksomhed udtaler sig ogsaa i, hvad der i Aarets Løb er blevet gjort færdigt og opstillet i Museets Udstillingsskabe, enten som udstoppede Dyr, som Skeletter eller Kranier eller opstillet i Spiritus i Cylinderglas. Opstillingsjournalen viser i denne Henseende følgende Resultater:

Udstoppede Pattedyr.	11	Stkr.,	hvoraf 2	falde ind under de danske Arters Repræsentation.
Pattedyr i Spiritus	71	—	—	16 —
Pattedyrskeletter	2	—	—	—
Pattedyrkranier	94	—	—	6 —
Udstoppede Fugle	13	—	—	8 —
Fugleskeletter og Kranier	4	—	—	3 —
Fugle- og Krybdyr-Æg	6	—	—	—
Udstoppede Padder	2	—	—	—
Padde- og Krybdyrskelletter og Kranier	25	—	—	5 —
Padder og Krybdyr i Spiritus	126	—	—	30 —

i alt 354 Stkr., hvoraf 70 eller omtrent $\frac{1}{5}$ falde ind under de danske Arters Repræsentation.

Hertil kunde endnu føjes det ikke ubetydelige Antal mindre Pattedyr i Spiritus, som ere blevne anbragte i ordnede Supplementglas, og de talrige Padder, som paa tilsvarende Maade ere blevne anbragte i Supplementglas og Rørglas, men ikke betragtes som egentlig »opstillede«, da de efter Museets Plan ikke anbringes i Udstillingsskabene. Fremdeles de ikke faa Skeletpartier (f. Ex. Bækkener, Brystben, Lemmeknogler o. s. v.) af Pattedyr, Fugle eller Krybdyr, der efter at være rensede og mærkede ere nedlagte i Skufferne som Begyndelse og Bidrag til en vordende komparativ osteologisk Samling, der, naar den har naaet et større Omfang, maaske vil være til nok saa megen Nytte for Studiet som den opstillede Skeletsamling. Det maa fremdeles bemærkes, at i Aarets Løb ere ikke faa Pattedyr og Fugle blevne »lagte i Skind« eller præparerede til »Raaskeletter« til senere hensigtsmæssig Anvendelse.

Til nærmere Redegjørelse for de oven for kun med Tal gjængivne Opstillinger meddeles fremdeles nedenstaaende nærmere Oplysninger om det vigtigste, som i Aarets Løb er blevet opstillet i de forskjellige Hvirveldyrklasser.

a) Udstoppede Pattedyr: to Aber (*Cercopithecus melanogenys* og *Cebus cirrifer*), en Pungabe (*Phalangista vulpina*), en Binturong (*Arctictis binturong*), en Prærihund (*Cynomys ludovicianus*) og en Myresluger (*Myrmecophaga jutaba*), alle døde i den zoologiske Have og (med en Undtagelse) skjænkede af dennes Bestyrelse; et Vildsvin, skjænket af afd. Kammerherre Sehestedt-Juel, en »Halvrotte« (*Mus sylvaticus var. flavicollis*), en hvid Rotte (*Mus decumanus var.*) m. m.

b) Udstoppede Fugle: *Tetrao falcipennis* og en ny (?) Tadorna-Art (af Lieut. Irmingers Sendinger), *Rupicola peruviana var. sangvinolenta* (fra Quito), *Cygnus nigricollis* (foræret af zoologisk Have). De udstoppede danske Fugle, med Expl. af hvilke Samlingen er blevet forøget, ere *Colymbus arcticus* (foræret af Fisker Hildebrandt) *Locustella fluviatilis* (Læge Arctander) *Fuligula ferina* (Proprietær Clausen), *F. fusca* og *Alauda cristata* (Kand. Faber) *Charadrius pluvialis*, *Gallinago media* og *Tringa subarcuata* (Stud. Krabbe).

c) Pattedyr og Fugleskeletter: *Equus hemionus* (*Dshigatai*) og Antilope dama (for nogle Aar siden tilbyttede fra Pariserhaven), *Didunculus strigirostris* (den interessante og sjældne Samoade) og Hærfugl (*Upupa epops*) (Dyrene skjænkede af Korpslæge Wroblewsky).

d. Af Pattedyrkranier ere 12 af Aber og Halvaber, 2 af Flaggermus, 5 af Insektædere, 10 af Pungdyr og Næbdyr, 15 af Gumlere, 20 af Rovdyr, 16 af Gnavere og 14 af Hovdyr.

e) Af de i Spiritus opstillede mindre Pattedyr eller Pattedyrunger ere 8 Aber, 3 Flaggermus, 6 Insektædere, 8 Gnavere, 18 Pungdyr og Næbdyr, 8 Sæler, 2 Rovdyr, 9 Gumlere, 5 Hovdyr, 4 Delfiner.

f) De opstillede Kranier og Skeletter af Krybdyr og Padder ere: et større Aligator- og Krokodilskelet (*Alligator lucius* og *Crocodylus actus*), 12 Skeletter af Tudse- (*Bufo*) Arter, fremmede og indenlandske, præparerede af Museets Materiale, Skeletter af alm. Snog og Hugorm samt af en stor sydevropæisk Snogform *Coluber æsculapii* og en Brilleslange (*Naja haje*); af Kamæleon, en større Fir-

ben (*Lacerta viridis*) og en større Jordleguan (*Stellio vulgaris*) samt af en Anmeiva; Kranium af do. (*Salvator teguixin*) og af 2 Alligator latirostris).

g) De i Spiritus opstillede Padder og Krybdyr ere — med Undtagelse af 4 egentlige Krybdyr — dels Halepadder (*Salamandriner*), dels Arter af Padde-slægterne: *Bufo*, *Hyla*, og *Rana*. Hvad der er opstillet i den danske Samling, falder udelukkende paa Slægterne *Rana*, *Bufo* og *Molge* (*Triton*).

Endnu kan anføres, at den for en Række af Aar siden af »det danske Fiskeriselskab« forærede kolossale Hovedskal af Kæmpefinhvalen eller Blaa-hvalen (*Balaenoptera Sibbaldii*, *Steipireydir*) fra Havet omkring Island, som hidtil har henstaaet i Museets Kjældergang, nu med en Del Besvær er blevet rensat og ført ned i Cetaceet, men endnu ikke egentlig opstillet, da Stativet ikke er blevet færdigt fra Smedens Haand.

Forøgelsen af Museets Materiale ved Gaver, Kjøb, Bytning, Indsamling o. s. v., har, som det vil ses af den følgende Taloversigt, ikke været ubetydelig. Den omfatter: af Pattedyrklassen over 200 [204] Numre, hvoraf 30 tjene til Oplysning af danske Arter:

af Fugleklassen c. 400 [396] Numre, af hvilke c. 40 [41] tjene til Oplysning af danske Arter eller i alt Fald af saadanne, der kunne forekomme i Danmark.

Padde- og Krybdyrklassen er blevet forøget med over 400 [423] Stykker, hvoraf over 100 [122] høre til de danske Arters Samling. For rettelig at vurdere disse store Tal maa dog bemærkes, at, hvor Talen er om Padde-Larver, kommer der oftere flere eller endog mange Exemplarer paa en Art.

Hvad her er opført som »Numre« eller Stykker, er, efter Omstændighederne snart hele Dyr, friske eller i Spiritus, Skind, Skeletter, eller Kranier, kun i sjældnere Tilfælde mindre Skeletpartier, Æg, Reder eller desl. Den samlede Forøgelse — stort og smaat — er altsaa over et tusind Numre, hvoraf 200 eller omtrent $\frac{1}{5}$ falder paa de danske Arters Samling. Af de mere betydelige Gaver, som Museet har modtaget, maa som særdeles værdifuld i første Linie anføres: 1) to Gaver fra Hr. C. W. van Ranesse van Duivenbode paa Ternate, af hvilke den første omfattede Skelet og Skind af det endnu i Samlingerne meget sjældne, først i den seneste Tid opdagede og derfor meget kostbare, nyguineiske Myrepindsvin (*Acanthologlossus Bruynii*) og 60 Fugleskind (repræsenterede 51 Arter, hvoraf 16 nye for Museet) fra Nyguinea, enkelte maaske fra de nærmest liggende Øer; den senere Sending indeholdt 33 nyguineiske Fugleskind (26 Arter, hvoraf 10 nye for Museet). For øvrigt har jeg Anledning til at sande en æret Kollegas Ord, at da Museet kun raader over meget indskrænkede Midler til Indkjøb, er det i Henseende til sin Tilvæxt nærmest henvist til at stole paa patriotiske Landsmænds og Medborgeres Velvillie — saaledes dog at forstaa, at slige velvillige Gaver og Bidrag snarere maa ventes at komme fra Landsmænd, der rejse i Udlandet eller midlertidig have taget fast Ophold i samme*),

*) Af Museets Velgjørere af denne Klasse vil det være passende at nævne Gouvernements-Assistent A. de Roepstorff, som i 1883 fandt Døden for Morderhaand paa Nikobar Øerne. Hvad Afdelingen skylder ham fra tidligere Aar i Gaver, beløber sig til næsten halvferdehundrede Fugle- og Pattedyrskind samt Krybdyr i Spiritus fra Nikobar- og Andamanøerne samt Halvøen Malaka, foruden enkelte Æg, Reder og desl.

end fra Museets i selve Landet levende Venner og Velyndere, hvor kjærkomme deres i Regelen smaa Bidrag til at oplyse vor hjemlige Favna end monne være. Jeg maa da her fremfor alt nævne: 2) den altfor tidlig bortkaldte Grev U. A. Holstein (Holsteinborg), som fra sin Rejse i Sydbrasilien i 1875—76 medbragte — foruden adskillige levende Dyr, som han forærede »den zoologiske Have« — et ikke ubetydeligt Antal Naturgjenstande fra de sydbrasilianske Provinser, Rio de Janeiro, S. Paulo, S. Catharina og Parana, hvilke han i 1883 forærede Museet. Dettets første Afdeling kom derved i Besiddelse af 51 Pattedyrkranier (foruden nogle faa Stykker af mere speciel Natur), 22 Pattedyrskind, 54 Pattedyr i Spiritus (9 Arter), 184 Fugleskind (foruden enkelte Fugle i Spiritus, Æg, Kranier eller andre Skeletdele af Fugle, 17 Numre) to Krokodilæg, 1 Krokodilskind og 2 Krokodilkranier, 1 Boa-Kranium og 54 Krybdyr og Padder i Spiritus. Det er vel nu saa, at flere af Kranierne ere defekte, og at af Pattedyrskindene kun faa ere anvendelige uden netop som oplysende Bidrag til Kranierne og som Hjælpemiddel til disses Bestemmelse; men det maa dog siges at være et betydeligt og værdifuldt Bidrag til Belysning af Brasiliens højere Dyreliv, som herved er kommet i Museets Besiddelse. 3) Lieutenant Irminger, hvem Afdelingen allerede fra tidligere Aar skylder saa meget, har sendt den 35 Krybdyr i Spiritus fra China og det ostindiske Ørige. 4) Direktør Krebs i Tokio (Japan) skyldes en smuk Gave af 40 japanesiske Fugleskind (37 Arter); 5) Kommandør Richelieu: 17 Krybdyr i Spiritus fra Siam; 6) Hofjægermester Al. Brun: 7 Krybdyr og Padder fra Algier; 7) Cand. mag. J. Collin, 17 Krybdyr og Padder fra forskjellige Verdensdele. 8) »Zoologisk Have's« Bestyrelse har suksessive oversendt som Gave 19 i Haven døde Dyr: 4 Aber (*Cebus cirrifer*, *Cercopithecus melanogenys*, 2 *Hapale oedipus*) 2 Tigerkatte (*Felis pardalis*), 1 saakaldet »Palmekat« (*Paradoxurus musanga*), 1 Prærihund (*Cynomys ludovicianus*) og en Paka (*Coelogenys paca*), 1 Myresluger (*Myrmecophaga jubata*), 1 Hjort (*Cervus rufus*) og en Pungabe (*Phalangista vulpina*), en Nandu (brasiliansk Struds) (*Rhea americana*), 1 Flamingo (*Phoenicopterus antiquorum*), 1 Trane (*Grus antigone*), 1 Grib (*Gyps fulvus*) og en sorthalset Svane (*Cygnus nigricollis*) samt to indiske Kvæleslanger (*Python bivittatus*). 9) Fra Studie- og Undervisningssamlingens Magasiner er der velvillig overladt Afdelingen et ikke ubetydeligt Antal Padder til Fuldstændiggjorelse saa vel af den almindelige som af de favnistiske (danske) Samlinger.

Mindre Gaver til den almindelige Samling har Afdelingen modtaget fra d'Herrer Skibsførere Andresen og Hartmann. Konsul Smidt (Tahiti), Missionær Løvendal og Hr. Daly (Ostindien), Kand. H. Faber og L. Lund (Nordamerika), Kjøbmand Hjul (Sydafrika) og Fru Dinesen.

Bidrag til den danske Favna (vore nordiske Bilande derunder indbefattede) har Afdelingen modtaget fra Sekretær og Proprietær Friis, Gaardejer, Landstingsmand Carstensen, Forpagter Fanø, Proprietær Clausen, Apotheker Bauer, Premierlieutenant Ryder (to Skeletter af Remmesæl, et Hvalros- og et Hvidfiskefoster) Kolonibestyrelse Mørch, Dr. Hansen (10 bornholmske Krybdyr og Padder), Adjunkterne Tryde og Traustedt, Dr. Boas, Cand. phil. Mortensen og Pedel Sahlertz, Læge Arctander, (*Locustella fluviatilis*, ikke tidligere truffet i Danmark), Konservatorerne Hansen og Konradsen, Stud. med. Tværmoes og Krabbe, Cand. ph. Faber, C. Heimann og Fisker Hildebrandt (*Colymbus arcticus*).

Ved Bytning er erhvervet 14 Skind af Pattedyr og Fugle samt 63 Krybdyr og Pattedyr i Spiritus: nemlig 1) fra Museo Civico i Genua: 30 Padder (10 Arter), til Dels nyguineiske, 2) fra Museet i Christiania (Konservator Collet): 17 norske Smaagnavere (8 Arter); 3) fra Museet i Lyon (gjennem anden Afdeling): 19 Padder og Krybdyr (13 Arter) dels fra Frankrig, dels fra Lilleasien og andre Steder; 4) fra »United States National Museum« i Washington 6 nordamerikanske Salamandre (3 Arter); 5) fra Hr. Lataste i Paris: 4 Arter af fremmede Salamandre (7 Exemplarer), som tidligere manglede i Museet. 6) Af en københavnsk Skøle (ved Hr. Sahlertz) et Skind af en nyhollandsk Nathejre (*Nycticorax caledonicus*).

Ved Kjøb er erhvervet 13 Skind af Pattedyr og Fugle, 16 Skeletter og Kranier af Pattedyr, Krybdyr og Fugle, og 7 Dyr i Spiritus. De vigtigste paa denne Maade erhvervede Stykker ere: et Skelet af en vild Saiga-Antilope, Han (*Saiga tatarica*), 2 Doven- dyrskeletter (Han og Hun af *Bradypus infuscatus*), et ualmindelig stort Isbjørnekranium, Kranium af Vortesvin (*Phacochoerus Æliani*) (ikke tidligere repræsenteret i Museet) og af en ung Flodhest (*Hippopotamus amphibius*), Skelet af en saakaldet Rakkelhane (*Tetrao urogalloides v. hybridus*) samt 7 Krybdyr-Skeletter; Skind af en Brøleabe (*Mycetes seniculus*), af 3 Doven- dyr (*Bradypus pallidus* og *infuscatus*), af en Flyvehund (*Pteropus stramineus*) og af en Delphin (*Delphinus delphis*) samt af 2 Murmeldyr (*Arctomys bobac* og *marmota*); af den siberiske rødhalsede Gaas (*Bernicla ruficollis*), som hidtil manglede i Museet; af 2 paa Færøerne skudte Fugle (Klyde og Brushøne), som ikke tidligere vides at være truffne der, og af en paa samme Maade for den grønlandske Favna ny Fugl (*Seiurus noveboracensis*). Af den »zoologiske Have« kjøbtes en i samme død Binturong (*Arctictis binturong*).

Det sædvanlige Eftersyn af Samlingen har fundet Sted — for Fugleskindenes Vedkommende var dette endog mere end sædvanlig skarpt — og udviste med ganske enkelte Undtagelser en særdeles tilfredsstillende Konservationsstilstand.

Der er udstedt eller fornyet 150 Adgangskort til studerende (det større Antal Seminarie-Elever), Lærere eller Kunstnere.

Anden Afdeling.

(Etatsraad Steenstrup.)

Beretningen for denne Afdeling vil blive meddelt i Forbindelse med Beretningen for 1884 og saaledes blive optaget i Aarbogen f. 1884—85.

Tredje Afdeling.

(Professor Schiødte.)

I. Samlinger af torrede Insekter.

A. Generalsamlingen. 1) Fortsat med Sammenstilling, delvis Ompræparering kritisk Revision og Bestemmelse af Museets Materiale af Ordenen *Rhynchota* I

Aarets Løb er opstillet 5 store Skuffer, indeholdende Slutningen af Fulgorinerne, samt de talrige smaa Arter af Tettigonier og Jassider. Det færdig opstillede omfatter omtrent 106 Arter. 2) Fortsat og fuldendt Opblødning og Præparation af det betydelige Materiale fra Andaman- og Nicobarøerne af Biller, Tæger og Hvepser, som Afdelingen efterhaanden har modtaget som Gave fra den nu afdøde Gouvernements-Assistent Hr. de Roepstorff. 3) Fortsat og fuldendt Præparationen af et større Antal Insekter, væsentlig Biller fra Siberien, en Gave fra Hr. Telegraf-assistent Nissen. 4) Fortsat og fuldendt den i forrige Aar paabegyndte Opstilling af tørt præparerede Larver af Sommerfugle; i Aar er opstillet 719 Exemplarer. Den færdige Samling fylder 9 store Skuffer, indeholdende 1101 Exemplarer. 5) Den i 1880 paa Grund af andre Arbejder midlertidig standsede Sammenstilling, Ompræparering og Opstilling af Hvepsernes Orden er atter fortsat. Den færdige Samling dannes som tidligere ved en Sammendragning af den gamle Sehestedske og Tønder-Lundske Samling, der indeholder de vigtige Fabriciske Originaler, af Museets Magasiner og af den store Drewsenske Samling. I Aar er opstillet 8 store Skuffer, 6 indeholdende Slutningen af Scolia, 2 med Begyndelsen af Ammophila. 6) Erhvervet største Delen af de oven for nævnte opstillede Sommerfuglelarver, desuden en Del udmærkede Hvepser og Hvepsereder, samt en Del fortræffelige, for Museet til Dels nye Diptera.

B: Den danske Samling. 1) Fortsat og fuldendt Opstillingen af Malacodermernes Familie; i Aar er opstillet 6 Skuffer. Familien fylder i alt 9 Skuffer, indeholdende 83 Arter, fordelt i 9 Slægter og repræsenterede i 2056 Individuer. 2) Opstillet Phalacridernes lille Familie, 1 Skuffe med 12 Arter i 2 Slægter, repræsenterede i 218 Individuer. 3) Begyndt Opstillingen af Nitidulinernes Familie, 1 Skuffe er fuldendt. 4) En betydelig Mængde af Hr. Konservator Løvendal i Aar og tidligere til Museet afgivne Exemplarer af sjældne eller nye danske Biller ere blevne stillede paa deres Pladser i den opstillede Samling. 5) Ved Dr. phil. Hansen er i Sommeren 1883 indsamlet over 1700 Exemplarer af tovingede Insekter, for en stor Del smaa Arter, som Samlingen trængte til at faa fyldigere repræsenterede med gode Exemplarer; adskillige Arter ere enten meget sjældne eller nye for Museet. 6) En stor Mængde (flere Hundrede) smaa Fluepupper ere blevne udpillede af sigtet Smuld, sorteret efter Arter, og for største Delen klækkede. Derved fik Museet ikke blot en Række Arter af smaa Fluer i fortræffelig Stand og disses karakteristiske Pupper, men tillige mange af de paa deres Bekostning levende smaa Snyltehvepser og disse Snyltehvepsers Snyltehvepser. Ved denne Fremgangsmaade vindes ikke blot en smuk Repræsentation af Fluearter, som ofte vanskelig fanges i det frie, men desuden ogsaa en Mængde smaa Hvepser af forskellige Familier; endelig faar man Kundskab om, i hvilket Forhold de forskellige Insektarter staa til hverandre.

II. Samlingerne af Arachnider.

A. Generalsamlingen. 1) Hr. Cand. mag. W. Sørensen har gennemarbejdet Museets betydelige Samling af den exotiske Meierfamilie Gonyleptidæ. Den overvejende Del af Materialet er opbevaret i Spiritus; deraf ere nogle Arter, tagne af Hr. Sørensen selv i Sydamerika, repræsenterede i et stort Antal af Exemplarer; en Del af Materialet er opstukket tørt paa Naale. Antallet af Museets Arter be-

løber sig til 35, af hvilke 22 endnu ere ubeskrevne; Hr. Sørensen har navngivet de nye og beskrevet alle Arter i en Monografi, som vil udkomme i Løbet af 1884 i Naturhistorisk Tidsskrift 14. B. 2) Opstillet nogle udmærkede Arter af forskellige Arachnider, indsamlede og skjænkede af Hr. Missionær Løvendal i Velløse (Ostindien). 3) Museets Materiale af Meiere fra Grønland og Island er gennemset og opstillet. Det viste sig, at der fra Grønland var et meget stort Antal af velbevarede Exemplarer, der imidlertid kun udgjorde en eneste Art, og det mindre Antal af islandske Meiere var ligeledes den samme Form. Arten er ikke fundet hos os, derimod i det nordlige Sverige, i Alperne og paa Tyrols Bjerge.

B. Den danske Samling. 1) Magasinet af danske Araneer er blevet betydelig forøget ved Indsamlinger i forskellige Egne, særlig af Hr. Konservator Løvendal og Dr. phil. Hansen; den sidst nævnte medbragte fra sin Rejse paa Bornholm et betydeligt Materiale af flere sjældne og af nogle for Favnaen nye Arter, blandt hvilke kan mærkes den interessante *Segestria Bavarica*. 2) Da de danske Former af Meiere og Mosskorpioner skulde bearbejdes til »Zoologia Danica« af Dr. phil. Hansen, foretog denne paa sine Sommerrejser ivrige Indsamlinger af disse Dyr, for at tilvejebringe en fyldigere Repræsentation; blandt andet fandt han paa Bornholm et Par Exemplarer af en *Trogulus*, en for Danmark og de skandinaviske Lande ny Hovedslægt eller Underfamilie af Meiere. Hr. Konservator Løvendal samlede ogsaa et smukt Materiale af Meiere paa Lolland. Dr. Hansen gennemarbejdede dernæst Museets ældre, dels det af Hr. Cand. mag. W. Sørensen for en Del Aar siden bestemte og opstillede, dels det magasinerede Materiale samt Udbyttet fra 1883, udarbejdede omtrent 70 Afbildninger til »Zoologia Danicas« fjerde Hæfte, samtidig med, at han paabegyndte en nu halv færdig monografisk Fremstilling, for største Delen affattet paa Latin, som vil udkomme i Løbet af 1884 i Naturh. Tidssk. 14. B. Museets hele Materiale er blevet fuldstændig opstillet; det indbefatter nu 14 Arter af Meiere og 12 Arter af Mosskorpioner, medens man tidligere kun kjendte henholdsvis 9 og 8 Arter; Antallet af Exemplarer er voxet til det tre- eller firdobbelte af det tidligere opstillede. Det bør anføres at D'Hr. Kand. Budde-Lund og Schlick med største Forekommenhed stillede deres ret betydelige Privatsamlinger af disse Dyr til Raadighed, hvorved der blev erhvervet en Mængde Oplysninger om Arternes Forekomst, uden at der dog fandtes nogen for Museet ny, dansk Art. 3) De danske Pycnogonider eller Søspindler, der ikke have været bearbejdede siden af Krøyer i 1844, men af hvilke der, særlig ved Bestyrerens Indsamlinger ved Middelfart og i mindre Grad ved Gaver fra D'Hr. Collin, Winther og Budde-Lund, i Aarenes Løb er tilvejebragt et ret betydeligt Materiale, ere blevne kritisk bestemte og opstillede. Medens Krøyer kun kjendte 3 danske Arter, hørende til 2 Slægter, saa besidder Museet nu 6 Arter, hørende til 4 Slægter. Dr. phil. Hansen har udført en Række Afbildninger og beskrevet alle Arterne til »Zoologia Danicas« fjerde Hæfte, og samtidig udarbejdet en Fortegnelse med Synonymer til Naturh. Tidssk. 14. B. Samtidig blev Studiesamlingens betydelige Materiale velvillig stillet til Afbenyttelse af Etatsraad, Professor Steenstrup, ligesom flere Zoologer udlaante deres mindre Samlinger til Benyttelse; herved blev vel tilvejebragt en Del Oplysninger om Arternes Forekomst, men dog ingen for tredje Afdeling nye Arter fundne.

III. Samlingerne af Krebsdyr i Spiritus.

1) Dr. Meinert har — efter egen Indberetning — fortsat Bearbejdelsen af Chilopoderne (den ene Underafdeling af Myriapoderne), dels henhørende til Museets egne, dels Cambridge Museets betydelige Samlinger, og har væsentlig afsluttet og til Dels redigeret Bearbejdelsen af det sidst nævnte Museums Samlinger. 2) Det hele store Arbejde over Cymothoernes Familie ved Bestyreren og Afdelingens videnskabelige Medhjælper, Dr. Meinert, blev i forrige Beretning omtalt som fuldført i Text og Tavler; Udgivelsen er blevet fremmet med stor Kraft og det vil snart foreligge afsluttet i 14 B. af Naturh. Tidsskr., med Resten af de dertil hørende 36 Tavler. 3) Nogle nordamerikanske Krebsdyr af forskellige Grupper, en Gave fra Hr. Cand. polyt. Faber i Philadelphia, ere opstillede. Mærkes kan en smuk Suite af en for Afdelingen ny Krabbeart, hørende til Slægten Pinnotheres.

Af Gaver fremhæves: 1) Fra Hr. Missionær Løvendal i Vellore (Madras) en betydelig, meget godt konserveret Samling af Leddedyr i Spiritus. Foruden en Del Insekter, nogle smukke Tusindben og et rigere Materiale af de tidligere modtagne Former af Arachnider, maa der denne Gang særlig fremhæves et Par udmærkede Arter af myrelignende Springspindler. 2) Fra Hr. Cand. polyt. Faber i Philadelphia en lille Samling, bestaaende af flere Arter af Krebsdyr, nogle i stort Antal, samt nogle Arachnider; alt velbevaret i Spiritus. Fremhæves kan den oven for nævnte Suite af Pinnotheres. 3) Fra Grev U. A. Holstein 8 Glas med forskellige Arthropoder fra Sydamerika. Fremhæves kan en mærkelig Kjæde af Nymphes af en Odonat. 4) Fra Hr. Mekanikus Neergaard en Samling af forskellige Leddedyr, væsentlig Spindler, fra Grønland. 5) Fra Hr. Premierlieutenant Ryder en lille Samling af forskellige Insekter fra Grønland. 6) Fra Hr. prakt. Læge Koefoed det mærkelige, store Spind af den paa Pinien paa Corsika levende Larve af *Cnethocampa Pithyocampa*. 7) Hr. Konservator Løvendal har som sædvanlig afgivet en Række sjældne og nye danske Biller.

De Moltkeske Afdelinger.

(Etatsraad Steenstrup).

I.

Undervisnings- og Studiesamlingens Forøgelse, Vedligeholdelse og Afbenyttelse af de studerende og Universitetslærerne.

I Spidsen maa jeg stille Udførelsen af den meget ønskede Istandsættelse af Lokalet. Allerede forrige Aar havde selve Avditoriet faaet Væggene og Loftet med Lyskarmen i Loftet afpuddede og lysmalede, Gulvet ferniseret, samt Bænkenes Maling og Fernisering restavreret, hvorved Avditoriets i de sidste Aar svækkede Belysning igjen blev god. Ved Bygningsinspektørens, Etatsraad Herholdt's fortsatte Bestræbelser naaede Istandsættelsen i Aar til den store Studiesel, der i lang Tid havde særlig trængt til en lignende Oppudsning, samt til at faa de ældgamle Vinduesskodder fra forrige Aarhundrede udtagne og ændrede, saa at de lettere kunde lukkes og aabnes, og at faa sit ligeledes ældgamle Gulv paa sine Steder helt fornyet. Den idelige Færden omkring Studiebordene og Skabene,

ofte af flere end 100 Ben i samme Time, havde nemlig aldeles opslidt Gulvet i de Strøg, hvor den meste Gaaen og Staaen faldt, især da Gulvbrædderne tillige vare hist og her angrebne af Dry-Rot. At de talrige i Salen opstillede Naturgjenstande og Præparater baade led ved det derved forøgede Støv fra Gulvet og ved det stærke Sollys, som Skodderne paa Grund af deres uhensigtsmæssige Indretning ikke kunde moderere, naar Salen benyttedes til Studier, er en Selvfølge, og det er ogsaa let forstaaeligt, at det blev baade vanskeligt at faa Gulvet renvasket og at faa det tert igjen. At denne Istandsættelse kunde i Aar blive udført, var saa meget heldigere, som Antallet af de medicinske studerende, hvis Mængde allerede i forrige Beretning kaldtes overordentlig stor, i sidste Universitetsaar — om man skal sige desto værre eller desto heldigere for Studiet og de studerende, maa Tiden vise — er blevet langt større, end det nogen Sinde har været. I Følge Listerne over Tilhørerne og Afbenytterne har deres Antal nemlig i første Halvaar været fra 50 indtil 70 og i sidste Halvaar endog over 100 til 120.* Det sædvanlige Forhold er derfor ogsaa for 1883 i stærkere Grad indtraadt, at Forbruget og Sliddet af alle Undervisningsgjenstande og Præparater har været større, end der i selve Aaret har kunnet blive raadet Bod paa, om der endog er anvendt en større Sum af Penge og Kræfter derpaa, end i noget foregaaende Aar.

De literære Hjælpemidler til Understøttelsen af de studerendes daglige Undervisning i Studiesalen og til Dels ved Kollokvier og Forelæsninger i Auditoriet ere forøgede med Fortsættelserne af: Brühl's »Zootomie aller Thierklassen« 4to. Wien. Hæfterne 38—40, 1883; R. Leuchardt, »Die Parasiten des Menschen« etc. Zweite Aufl. I. Band 2'Lief. mit 222 Holzschn. 1881; og ved Anskaffelserne af: W. Krause »Die Anatomie des Kaninchens«. Zweite Aufl. (med 161 Træsnit) Leipzig, 1884; Hyatt »Tertiary Species of Planorbis«. 4to. 1880, med 9 Pl., fremstillende visse evropæiske tertiære Planorbis-Arters Formudvikling i Tidernes Løb. Forelæsningstegningerne ere blevne forøgede med to større dobbelte (Udviklingen af *Distoma hepaticum*). Alle Omslagsmapperne til Tegningerne og en Del af disse ere blevne istandsatte.

Forøgelsen af Naturgjenstande, tjenende til umiddelbar Anvendelse ved Undervisningen eller til Fremstillingen af de talrige Præparater, der idelig maa tilvejebringes, dels for at erstatte ældre, ikke længere tjenlige, dels for at udvide Apparatets Omfang, især da der nu, paa Grund af de talrigere Brugere, maa have Doubletter af mange Oplysningsgjenstande — er sket som sædvanlig, dels ved Kjøb (K.), dels ved Indsamling (I.), dels ved Gaver (G.), og Indbytning (B.).

Af Forøgelserne maa, med særligt Hensyn til det Savn, de afhjælpe, fremhæves: for Hvirveldyrækkens Vedkommende: Kranier af to unge, næppe aargamle Isbjørne (fra Ommenak, K.); det fuldstændige Skelet af en Varsler eller Varanus (B.); Rækker af opstillede Forelæsningspræparater af Bryst, Bækken, Hvirvelsøjle og Lemmer af en meget stor Alligator (K.) og af en stor Podinema-Firben (B.) fuldstændigt Skelet af en Lom (*Colymbys*) (K.); samtlige Skeletdele i løse Knogler af en ung omtrent aargammel Sangsvane, til Sammenligning med de gamle (K.); desuden talrige andre, men mindre Præparater af Hvirveldyr, som her forbigaaes.

Af de lavere Dyrerækker har Forøgelsen væsentlig bestaaet i Indskydelsen

af friskere Exemplarer i Stedet for de ældre eller helt opbrugte, og det bliver derfor en bestemt Fordring for de kommende Aar særlig at fremhjælpe de lavere Dyr's bedre Repræsentation, saa vel ved Fuldstændiggjørelse og Opfriskning med nye Exemplarer, som ved bedre Opstilling. Det overvejende Antal af Præparater i Reagensglas (Rørglas), der udgjør en væsentlig Del i den daglig benyttede Del af Samlingen, er naturligvis, ligesom de andre i Spiritus opbevarede Afdelinger, blevet eftersat med Hensyn til Konservationen, og ligesaa har det sædvanlige Konserverations-Eftersyn af de udstoppede og tørrede Gjenstande, Skeletterne og Kranierne fundet Sted i Juni, Juli, August og September. Paa Grund af de mange Ud- og Indflytninger, som Lokalets Istandsættelse gjorde nødvendige, har dette Eftersyn været saa meget besværligere.

Den Efterhjælp, som den daglige Afbenyttelse øjeblikkelig fordrede, Fremtagelsen og Tilbagesættelsen af de til Forelæsninger og Repetitioner brugte Gjenstande, som Provectores (i begge dette Aars Semestre væsentlig kun 3) daglig have ønsket at benytte til deres Studier, er udført af Præparatoren Hamburger, som derfor har maattet arbejde i Samlingen i meget længere Tid end i de foregaaende Aar. Forøgelsen af hans Arbejdstimer blev saa meget mere uundgaaelig, som Hr. Konservator Conradsen ogsaa i dette Aar maatte være bundet til Hovedmuseet og navnlig til de i høj Grad nødvendige og aldeles uopsættelige Konserverations-Eftersyn af dettes udstrakte Samlinger af Spirituosa, særlig inden for Fiskenes og Bløddyrenes Klasser. Til Fremme af disse Konserverationsarbejder inden for den korteste Tid har Bestyreren enkelte Uger ladet begge arbejder i Forening; alligevel strakte Arbejdet sig over mange Maaneder.

Vejledningen og Indøvelsen af de medicinske studerende i de fire Timer om Ugen, da disse under Tilsyn have en friere Adgang til Afbenyttelsen af Undervisningssamlingens i talrige Grupper, svarende til Haandbogens Fremstilling, ordnede Præparater, forestodes i det første Halvaar af Bestyreren, paa sædvanlig Maade understøttet af Hr. Adjunkt Jungersen ved Metropolitanskolen og Hr. stud. mag. Joh. Petersen, i det sidste Halvaar, da Bestyreren med højeste Tilladelse for et Tidsrum af to Aar var blevet fritaget for den allerstørste Del af Medicinernes Undervisning og denne overdraget til Hr. Jungersen, alene af Hr. Jungersen, understøttet af Hr. Petersen.

Den til Oplysning af den danske Favnas forhistoriske Forhold dannede Samling har i 1883 modtaget gode Bidrag til Klarinzen af de specielle og almindelige Spørgsmaal, der søges efterhaanden besvarede ved denne Samlings Hjælp. Af Aarets Bidrag maa især fremhæves et under to store Glaskupler opstillet Skelet med tilhørende Ryg- og Bugskjold af Moseskildpadden (*Emys lutaria* L.), hvilket Bestyreren har selv kunnet udfri af den Tørvemasse, hvori det laa opbevaret. Uagtet Skelettet hidrører fra et noget yngre, dog næsten til fuld Størrelse udvoxt Dyr, der under Tørvemassens Opgravning af Mosen havde været underkastet et stærkere Tryk, kom det dog frem i en langt fuldstændigere Tilstand end alle tidligere erholdte Exemplarer af denne Dyreform. Vel vare Hvirvelknoglerne og selve Skjoldenes Plader, paa Grund af Dyrets ikke fremrykkede Alder, endnu ikke sammenvoxne og følgelig ved Trykket blevne løsnede fra hinanden i Tørvemassen; men det lykkedes dog at faa Delene samlede til et godt

Totalbillede, og opstillet gjør Stykket et saare stateligt Indtryk af et fossilt Dyr, da den hornagtige Overhudsbe'ækning er fuldt bevaret paa hele Bugskjoldet og over den større Del af Rygskjoldet, og endnu med Individets vel vedligeholdte Farvetegninger. Derved afgiver denne Exemplarets Klædning i Forening med de tidligere erholdte mindre Overhudspartier af andre Individder et væsentligt Bidrag til Besvarelsen af det Spørgsmaal, hvorvidt Fortidens i fjærnt liggende Aarhundreder hos os forsvundne Moseskildpadde frembød de samme Hovedændringer i Farvetegningen, som findes hos Nutidens i de af Evropas Egne, hvor denne Skildpadde endnu lever i fuld Kraft. Ogsaa i den Henseende var Individet af særlig Interesse, at der, da de brystne Skjolde forsigtig fjærnedes fra hinanden, forefandtes i Bughulen en Kreds af 5 til Lægning fuldmodne Æg, hvis Skaller vare saa vel bevarede, at de kunde fremdeles opbevares i Spiritus og nu ere opstillede i Nærheden af Skelettet. At det hele Fund kom frem i den oven skildrede Tilstand, skyldes den særdeles Velvillie, hvormed Hr. Proprietær Lavætz til Refsnæsgaard havde imødekommet Bestyrerens indstændige Anmodning om at forøge Betydningen af de tidligere fra Refsnæsmoserne indsendte Skjolde af Skildpadder ved at sørge for, at hele Blokke af Tørv, hvori Levninger af disse sporedes, bleve Museet tilstillede. Afgiver det oven nævnte end tydeligt Vidnesbyrd om, hvorledes et i Landet uddødt Dyr Skridt for Skridt kan bringes til at træde ligesom levende frem igjen for os, saa er der dog væsentlige Træk i samme Dyrs Historie, som endnu trodse Bestyrerens ivrige Efterforskninger i selve Moserne; hverken Tiden, da det forsvandt, eller Tiden, da det er indkommet og har besat hele Landet, har det hidtil været muligt at betegne med nogen Sikkerhed.

Af de øvrige Forøgelser maa nævnes: af Elsdyret (*Cervus Alces*): den største Del af Skelettet, udgravet for flere Aar siden i Gram-Mose under den daværende Ejers Hr. Jersien's Tilsyn; en smuk Gave af Hr. Sagfører Arent i Skanderborg, indsendt til Museet af Hr. Stiftamtmand Regenbug; af Rensdyret (*C. tarandus*): flere Takker fra Moser paa Bornholm (K.); af Krondyret (*C. elaphus*): et godt Supplement af senere fundne Knogler til det i Fjor fra en Mose i Nærheden af Lemvig erhvervede Skelet (K.), og et Nakkeparti med paa-siddende store Takker fra en Mose i Sorøegnen (K.); af Kæmpeoxen (*Bos primigenius*): en stor Sum af Skelettets Knogler, navnlig Hvirvelsøjlen og de næsten fuldstændige Lemmer fra en Hr. Gaardejer Brendstrup tilhørende Tørvemose ved Terp, nær Randers (K.); et usædvanlig kraftigt Nakkeparti med fuldstændige Stægler fra en anden Mose i Nørrejylland (K. af Antikvitetshandelsmand Christensen); af Vildsvinet (*Sus scrofa*): et Kranium fra Bornholm (K.), og af Tamsvinet (*Sus domestica*) fra ældre Tider: en stor Bunke af Ornen's Hugtænder, liggende samlede i en Tørvemasse, hvilket ganske interessante Fund fra Nygaardsmosen, Øster-Larsker, Museet skylder Hr. Lærer Jørgensen i St. Ibs paa Bornholm.

Mindre Jordfund indsendtes endelig af Skovrider Jenssen-Tusch (Feldborg), Adjunkt Tryde (Rønne, Bornholm), Pastor Deichmann-Branth (Snestrup Præstegaard), Foged P. Jensen (Vestervig) og Kjøbmand Krestensen (Nyraad).

Anm. Til Sammenligning med de i dansk Jordbund fundne Levninger af Mammuth indkøbtes af en fra Siberien tilbagevendende dansk Haandværker flere

nær Obflodens Munding fundne Kindtænder (3), Dele af Fortænder (2) og en Armknoggel.

II.

Blød- og Straaldyr-Afdelingen har i Aarets Løb modtaget følgende Forøgelser:

A. Til den almindelige systematiske Samling: 1. Fra Hr. Professor Ed. Van Beneden i Liège modtoges i et Ækivalent for en Samling nordiske Annelider (se Indberetningen for 1882) 18 forskellige Arter af Pighude, mest fra Brasilien; desuden enkelte Søpunge, Mosdyr etc. 2. Fra Hr. Dr. E. v. Marenzeller ved det K. K. Hof-Naturalien-Kabinet i Wien, og ligeledes i et Ækivalent for nordiske Annelider, en værdifuld Samling Havsvampe (19 Arter) og sammensatte Søpunge (5 Arter). 3. Mindre Bidrag i samme Retning beholdtes fra: Premierlieutenant Hovgaard (nogle Vingesnegle og Søpunge fra Atlanterhavet), Skibsintendant Aamodt (forskjellige Dyr, fastvoxne til en Koralblok fra St. Croix), Direktør Fr. Krebs i Tokio (et Par Stillehavs-Muslinger), afdøde Grev U. A. Holstein (tvende Blæksprutter fra Sydamerikas Kyster, en Fjerstjerne etc.), Cand. polyt. Faber i Philadelphia (nogle nordamerikanske Ferskvands-Snegle og -Muslinger) og Hr. Riise jun. (et smukt Exemplar af *Meoma ventricosa* fra Vestindien).

B. Fædrelandets favnistiske Samlinger inden for Afdelingen ere derimod blevne forøgede ved: 4. Hr. Adjunkt Jungersens i Sommerferien med Museets Understøttelse udførte Indsamling af et ret betydeligt Antal Bløddyr (17 Arter) og Straaldyr (13 Arter) ved Hellebæk, en Indsamling, særlig værdifuld for Museet ved den store Omhu, hvormed de indsamlede Gjenstande vare konserverede. Her skal kun fremhæves nogle meget smukke Exemplarer af *Dentalium entalis*, en *Cerianthus* etc. 5. Hr. stud. mag. C. G. J. Petersens Indsamlinger i August og September i Kattegattet og Østersøen ombord i Fiskeri-Inspektionsfartøjet »Hauch« under Hr. Premierlieutenant Drechsels Kommando: en Del Muslinger (13 Arter), Snegle (15 Arter), Pighude (8 Arter) og Gopledyr (6 Arter). Samlingen fylder efter Fordelingen nogle og halvtredsindstyve Glas, mest Rørglas. 6. Hr. Premierlieutenant Irminger: nogle Havsvampe, Bryozøer etc., tagne paa et Nord for Hirtshals optaget Telegrafkabel. 7. Premierlieutenant i Søetaten Ryder, der i et Aarstid som Medlem af den meteorologiske Kommission opholdt sig i Godthaab, indsamlede fornemmelig under Opholdet i Grønland, men dels ogsaa paa Rejsen dertil: nogle og tredive Glas Bløddyr (13 Arter), Pighude (6 Arter) og Gopledyr (c. 10 Arter). 8. Mindre Bidrag beholdte fra: Hr. Byfoged Frich i Skagen (en *Eledone cirrhosa*), Stud. mag. Petersen (nogle faa Bløddyr, indsamlede med Lystkutteren »Vala« paa forskjellige Steder her i Landet i 1882), Hr. Kjøbmand Lund i Kallundborg (en *Solaster papposus* og en *Virgularia*), Hr. Dr. Boas (en *Plumatella repens*, Ferskvands-Bryozo), forskjellige Forsteninger fra Amtmand Brun til Lindersvold (*Orthoceratiter*) og Hr. Skolebestyrer Berthelsen i Struer. De to sidste Samlinger overgik efter Overenskomst med Hr. Professor Johnstrup til mineralogisk Museum.

Om Arbejderne i Afdelingen maa anføres: Museets nye Assistent, Hr. Dr.

phil. Boas, der tiltraadte sin Virksomhed ved Aarets Begyndelse, har ved Siden af Arbejderne med den sædvanlige Fordeling, Etikettering etc. af de i Aarets Løb til Afdelingens forskjellige Klasser indkomne Forøgelser, efter Bestyrerens Opfordring, begyndt en systematisk kritisk Gjennemarbejdelse af Museets store Samling af Vingesnegle (Pteropoder). Denne, der fornemmelig er tilvejebragt ved de i en lang Række af tidligere Aarsberetninger anførte Indsamlinger paa Rejser over Atlanterhavet af Skibsførerne W. Hygom, A. Andrea og flere, Marineofficererne Kock, Hedemann og flere, samt af forskjellige Naturforskere, beleber sig til c. 1400 Glas og indeholder flere tusinde Individuer, der enkeltvis have maattet underkastes en nøje Undersøgelse. Dette Arbejde er rykket saa vidt frem, at der kun efterstaar en mindre Del deraf. Men desuden har Hr. Boas efter Bestyrerens Ønske underkastet Materialet en særlig videnskabelig Bearbejdelse med Hensyn til den geografiske Udbredelse og Fordeling af disse oceaniske Dyr og til visse Træk af deres Levevis m. m., af hvilket Arbejde ligeledes en større Del er udført. Naar det hele er fuldendt, venter Afdelingen i Doubletterne af vel bestemte Pteropoder at have et lignende godt Byttemateriale med fremmede Museer, som det, Annelide-Doubletterne have givet.

Af videnskabelige Publikationer, støttede til Afdelingens Materiale, er i 1883 udkommet: Adjunkt M. Traustedts Afhandling »Vestindiske ascidiæ simplices«, Anden Afdeling. Med to Tavler. (Videnskabelige Meddelelser fra Naturhistorisk Forening).

Fra Afdelingen er der til Benyttelse ved Fremmedes videnskabelige Undersøgelser udlaant: til Hr. Dr. Poléjaeff i Prag Dele af autentisk bestemte Kalksvampe, og til Hr. Dr. J. F. v. Bemmelen i Utrecht, til anatomisk Undersøgelse, flere Exemplarer af Brachionopod-Slægterne *Lingula* og *Orbicula* og flere.

4. Det mineralogiske Museum 1883.

(Professor Johnstrup).

I de foregaaende Aars Beretninger er omtalt, at Arbejderne i Museet nu og i den nærmeste Fremtid især ere rettede paa Forberedelser til en eventuel Flytning af Museet, for at den skal kunne foretages, uden at derved afstedkommes Forbytning af Gjenstandene under Transporten, hvilket vilde være til ubodelig Skade for Museet. Dette kan kun forebygges derved, at hver enkelt Gjenstand og den tilhørende Etikette ere forsynede med et Nummer, og førend Nummereringen foretages, ordnes og katalogiseres det hidtil kun foreløbig sammenstillede Materiale, medens det overflødige overføres til Doubletsamlingen. Alt dette kræver alene for Hovedsamlingen af Mineralier, der indbefatter mindst 40,000 Nummere, flere Aars Arbejde af Museets Personale.

I det forløbne Aar har saaledes Museets Bestyrer og begge Assistenterne derfor væsenligst været beskæftigede med de meget omfangsrige Afdelinger af de kulsure Salte, Kvarts-, Opal- og Hornblendegruppen. Assistent Steenstrup har desuden været beskæftiget med at indføre i Modtagelsesprotokollen Museets Tilvæxt og besørget Afsendelsen af de fra Museet afgivne Mineralier. Uden for Arbejdstiden i Museet har Assistent Lorenzen foretaget en omfattende kemisk

Undersøgelse af 12 til Dels nye grønlandske Mineralier, som han har beskrevet i det 7de Hæfte af »Meddelelser om Grønland«.

Ogsaa i Aar har det været nødvendigt at magasinere de i det følgende under A. 5, B. 1 og C. 8 nævnte Samlinger af Mangel paa Plads og Skabe i Museet. Denne Tilstand er naturligvis uholdbar i Længden, og skulde det derfor vise sig, at Tilvejebringelsen af en ny Museumsbygning ikke kan opnaas i en nogenlunde overskuelig Fremtid, vil jeg blive nødt til at fremkomme med et Forslag om en midlertidig Udvidelse af Museets Lokaler, selv om det, der derved vil kunne vindes, kun har en meget begrænset Betydning.

Tilvæksten for de enkelte Afdelingers Vedkommende har været:

A. Mineralsamlingen. 1) Fra Kommissionen for Grønlands geologiske Undersøgelse er modtaget de af Assistent Lorenzen undersøgte nye grønlandske Mineralier, der af ham ere kaldte: Rinkit, Kornerupin og Kaersutit, samt af tidligere andetsteds fra kjendte Mineralier, Willemite, Edenit, Spinel og Kupferit. 2) Kjøbt af Frøken Weyvad paa Island 250 Exemplarer af krystalliseret Epistilbit, Desmin, Heulandit, Skolecit og Apophyllit. 3) Kjøbt af J. Johansen i Stoksund i Norge de der forekommende sjældne Mineralier: Orangit, Thorit, Homilit og Melinophan, ligeledes i smukt krystalliserede Exemplarer, og 4) af O. Sørensen i Moss krystalliseret Orthit, Annerödit (Columbit, Monazit, Fergusonit, Euxenit, Alvit og Uranbegmalm. 5) Kammerjunker Bauditz har foræret Museet 43 Mineralier, især Kobbermalme fra Bogoslowk i Gouvernementet Perm. 6) Direktør Lüders i Hamburg har foræret krystalliseret Rødgylden fra Chili. 7) Ved Kjøb og Bytte modtaget fra Mineralhandler Pech i Berlin et Pragtstykke af krystalliseret Antimonit fra Japan til Værdi af 400 Mark, samt blandt andet Perowskit fra Ural, Mikrolith fra N. Amerika, Coelestin fra Cairo og Rav fra Catania. 8) Ved Kjøb og Bytte modtaget fra Mineralhandler Schuchardt i Görlitz 29 Mineralier, især fra Østerig og Ungarn. 9) Possementmager Andersen har foræret Museet en Del Mineralier (gedigent Sølv, Fahlerz, Blyglans og Zinkblende) fra Sierra Nevada i Nord-Amerika. Mindre Gaver ere modtagne fra Ingeniør Rothe og Etatsraad Steenstrup.

B. Den almindelige geognostiske Samling. 1) Kjøbt hos Mineralhandler Stürtz i Bonn 370 typiske plutoniske Bjergarter, ordnede og bestemte i Henhold til Rosenbusch's mikroskopiske Undersøgelser. 2) 149 Prøver af Phosphorit fra forskjellige Lokalteter, især fra Staffel an der Lahn, forærede af Cand. polyt. Geisler. 3) En Del Bjergarter fra Thüringen indsamlede af Museets Bestyrer. 4) 70 Gault-Forsteninger fra Folkstone, forærede af Mr. Gardner i London. Mindre Gaver modtagne fra Hr. Chr. Sommer og Baron Müller i Melbourne.

C. Den danske geognostiske Samling. 1) Et fuldstændigt Exemplar af *Megalaspis limbata* fra Bornholm, foræret Museet af Professor Bøgh. 2) Forsteninger og Stenarter, indsamlede af Museets Bestyrer paa geognostiske Rejser til Bornholm, Stevns, Faxe og Mors samt i Slesvig (Angel og Sild). 3) Forsteninger fra Blegkridtet ved Hjerm, Saltholmskalken paa Saltholm og Faxe-kalken ved Annetorp i Skaane, indsamlede af Assistenterne Steenstrup og Lorenzen. 4) En Del Kridtforsteninger fra Omegnen af Aalborg, modtagne fra Proprietær Henningsen. 5) Fiskeforstening i Cementstenen paa Mors fra Gods-

ejer Mansa. 6) Forsteninger i Rullesten, fundne ved Vordingborg og indsendte af Hr. Olsen sammesteds. 7) Sandsten med *Nilssonia polymorpha* og flere Juraforsteninger, fundne ved Assens af Ingeniør Johannsen. 8) 60 Stykker miocene Planteforsteninger og fossilt *Harpix* fra Unatok ved Vaigattet, indsamlede til Museet af Hr. F. Jørgensen i Igdlorssnit. 9) Fra Premierlieutenant i Marinen Rüder en Del Fiskeaftryk i hærdnet Ler fra Godthaabs Distrikt.

Mindre Gaver har Museet modtaget fra Skolelærer Andersen, Postmester Bendixen, Stud. polyt. Bøgh, Cand. polyt. Clement, Forvalter la Cour, Student Eberlin, Cand. theol. M. Fenger, Hr. Frandsen, Lærer Hansen, Stud. polyt. Hintze og Holm, Rigsdagsmand C. Jensen, Højskoleforstander Jensen, Justitsraad Kabell, Kaptejn i Marinen Koefoed, Dr. Krabbe, Kjøbmand Lund, Apotheker Lotze, Gods-ejer Malling, Ingeniør Meyer, Skipper Nielsen, Ingeniørerne Petersen og Rygaard, Fabrikant Schmith, Lærer Skrydstrup, Etatsraad Steenstrup, Docenterne Thomsen og Wimmer, Stud. polyt. Wied, Pastor Winther, Zoologisk Museum og Cand. Østrup.

Af Museets Doubletsamling er afgivet: 1) grønlandske og islandske Mineralier til Mineralhandler Pech som Ækivalent for en Del af den under A. 7 nævnte Samling; 2) af de samme Mineralier til Mineralhandler Schuchardt i Bytte for en Del af den under A. 8 omtalte Samling; 3) til Stud. mag. Koefoed en Del Mineralier til Brug ved en Række Forsøg over Silikaters Dekomposition; 4) til Professor Tschermak i Wien gedigent Jærn fra Grønland; 5) til Pastor Møhl, nogle mindre Exemplarer af grønlandske, islandske og færøiske Mineralier; 6) til den kgl. Landbohøjskole gedigent Jærn og jærnholdigt Basalt fra Grønland.

Museets Bog- og Kortsamling. Foruden Fortsættelserne af *Neues Jahrbuch für Mineralogie*, *Zeitschrift für Krystallographie*, *Zittels Handbuch für Paläontologie*, *Romers Lethæa palæozoica* og *Paléontologie française*, er der anskaffet af større Værker: Heers *Flora fossilis grønlandica*; Schmidts *Studien über Vulcane und Erdbeben*; Lepsius, *das Mainzer-Becken*; Nordenskiöld, *Vega-Expeditionens Vetenskapliga Iakttagelser I. og Traps Statistisk-topografisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark*, 2. Udgave. Fra det kgl. danske Videnskabernes Selskab: *Falsan & Chantre, Les anciens glaciers*; F. Schmidt, *Ostbaltische silur: Trilobiten*, samt Fortsættelserne af geologiske Kortarbejder over Norge, Finland, Belgien og Rusland. Fra Museums Inspektør, Dr. Lütken: *Whitney, The climatic changes of later geological times*, og samme Forfatters *The auriferous gravels of Sierra Nevada*. Fra Smithsonian Institution: *Annual Report for 1881*. Fra I. Collet (Department of Geology) *Geology of Indiana*. Fra Wheeler: *U. S. Geogr. Surveys West of 100th. Meridian. III. Geology*. Fra Lebesconte: *Marie Rouault, Oeuvres posthumes*.

I Juni og Juli er der foretaget 2 geognostiske Ekursioner, en til Bornholm med 26 studerende og en til Stevns Klint og Faxe med 14 studerende. Den første varede 6, den sidste 2 Dage.

Museet har været benyttet 8 Timer egentlig, i første Halvaar af 20 og i andet Halvaar af 19 studerende. For Publikum har det været aabent 2 Timer egentlig og besøgt af 358 Personer.

4. Det kemiske Laboratorium 1883—84.

(Professor Julius Thomsen).

Da der ved Begyndelsen af Høstsemestret 1883 meldte sig 195 studerende som Deltagere i de praktiske kemiske Øvelser, maatte der tages overordentlige Foranstaltninger for at skaffe Plads til dette meget store Antal. Laboratoriet kunde i sine 4 Afdelinger kun modtage 154 studerende og henviste Resten til at søge Plads i den polytekniske Læreranstalts eller Landbohøjskolens Laboratorium. Da det første af disse kun kunde modtage 25 af de farmaceutiske studerende og da Landbohøjskolens Laboratorium alt var helt optaget, maatte der skaffes Udvej til Anbringelse af de resterende 16 studerende, efterdi man ikke vel kunde forsvare at lade disse savne Adgang til en for deres Examensstudium fornøden Undervisning.

Der blev derfor indrettet et interimistisk Arbejdslokale i et af Laboratoriets Kjælderrum, som i øvrigt benyttes som Opvaskerum for Betjentene, og hvor Laboratoriets Dampkjedel og store Destillationsapparat have Plads. Lokalet egner sig kun meget daarlig til Undervisningslokale; men noget andet kunde ikke skaffes til Veje. Til at passe denne 5. Afdeling af Laboratoriet blev der midlertidig ansat en Hjelpeassistent, hvis Løn maatte afholdes paa forventet Tillægsbevilling.

Som det af neden staaende Sammenstilling fremgaar, naaede de studerendes Antal i Høstsemestret 1883 den betydelige Højde af 173 med 1812 ugentlige Arbejdstimer, hvilket omtrent er det firebelte af det Antal, for hvilket Laboratoriet oprindeligt blev bygget.

Deltagere i de praktiske Øvelser.

1883—84.	Medicinske studerende.	Farmaceutiske studerende.	Polytekniske studerende.	Andre studerende.	I alt.	
					studerende.	Antal af ugentlige Arbejdstimer.
Høsthalvaar 1883	106	55	11	1	173	1812
Vaarhalvaar 1884	107	42	6	2	157	1604

I Vaarhalvaaret 1884 kunde Laboratoriet atter hæve den interimistiske 5. Afdeling, da den polytekniske Læreranstalts Laboratorium var i Stand til at modtage de studerende, som ikke kunde finde Plads i Universitetets Laboratorium.

Afholdte Examina.

1883—84.	Lægevidenskabelig Forberedelses Examen.	Farmaceutisk Examen.	Polyteknisk Examen.	Antallet af praktiske Opgaver.
December 1883			9	113
Januar 1884	29	22	"	
Juni 1884	53	41	"	176

Da Antallet af praktiske Opgaver ved de i de forudgaaende 10 Halvaar afholdte Examener kun udgjør i Gjennemsnit 100, fremgaar det, at Laboratoriet har været i høj Grad overanstrengt i Aaret 1883—84; dertil kommer ogsaa, at Forelæsningerne i Hosthalvaaret 1883 bleve besøgt af 221 Tilhørere, hvilket er langt mere, end Avditoriet bør modtage, da dets Siddepladser kun beløbe sig til omtrent $\frac{2}{3}$ af dette Antal.

I Anledning af 25 Aarsdagen for Universitets-Laboratoriets Indvielse, som indtraf den 16. Februar 1884, gav dets Bestyrer, Prof. Jul. Thomsen i et offentligt Foredrag samme Dags Formiddag en historisk og statistisk Oversigt over Laboratoriets Virksomhed paa Undervisningens og Videnskabens Omraade i de forløbne 25 Aar, væsentlig af følgende Indhold:

Den 16. Febr. 1859 blev Universitets-Laboratoriets nuværende Bygning aabnet for Undervisningen, og 25 Aar ere altsaa forløbne siden den Dag. Et saadant Tidsrum er kun kort, naar det maales med Historiens Maalestok; men det kan dog være langt og betydningsfuldt for en videnskabelig Undervisningsanstalt, naar Videnskaben, til hvis Dyrkelse den er oprettet, netop i samme Tid har gennemgaaet en frodig og alsidig Udvikling, saaledes som det har været Tilfældet med Kemi. De talrige Laboratorier, som ere blevne oprettede trindt om i Evropa og i de andre Verdensdele, dels før og dels efter, at vort Universitets-Laboratorium blev bygget, have beskæftiget en meget talrig Skare af Videnskabsmænd, ved hvis Undersøgelser der dels er tilvejebragt et særdeles omfangsrigt Materiale, dels grundet Theorier af almindelig Betydning og med stor Rækkeevne. Samtidig med Videnskabens Udvikling er ogsaa dens Betydning for Samfundet voxet; Lægevidenskaben, Farmacien og Tekniken have lært at drage Nytte af Kemiens Resultater, og Antallet af dem, som ønske at blive fortrolige med Kemiens Metoder og Resultater, er derfor ogsaa steget fra Aar til Aar.

Universitets-Laboratoriet har som Undervisningsanstalt haft den Opgave at tilfredsstille de stedse stigende Fordringer, som Undervisningen stiller, medens det samtidig som videnskabelig Institution har haft det Hverv at følge med Videnskabens Fremskridt og yde sin Skjærv til dens Udvikling. Hvorvidt det er lykkedes Laboratoriet i det forløbne Tidsrum at gjøre Fyldest i de tvende Retninger, vil maaske fremgaa af de følgende Meddelelser.

Laboratoriets Virksomhed i Undervisningens Tjeneste. Undervisningen sker dels gennem Foredrag, dels ved praktiske Øvelser; ved de sidste har den studerende Lejlighed til selv at udføre kemiske Arbejder eller Forsøg og paa en fyldigere Maade at tilegne sig Kemiens Metoder og Væsen, end det kan ske ved udelukkende Benyttelse af den theoretiske Undervisning; de kemiske Øvelser betragtes derfor med Rette som et vigtigt Led af Undervisningen, og det Omfang, i hvilket disse Øvelser blive benyttede af de studerende, giver et klart Billede af Laboratoriets Virksomhed som Undervisningsanstalt.

Laboratoriet havde ved dets Aabning, foruden en Forelæsningsaal til omtrent 120 Tilhørere og et Arbejdslokale for Læreren, i alt 44 Arbejdspladser for studerende og nogle faa Pladser for videre komne. Dette Antal Pladser var ogsaa tilstrækkeligt til det daværende Behov; thi i syv Aar, 1859 til 1865 inkl., var Antallet af studerende ikke større, end at de gjennemsnitlig lagde fuldt Beslag paa 38 Arbejdspladser. Med Aaret 1866 indtraadte der dog uden synlig

Aarsag en pludselig stærk Forøgelse af de studerendes Antal, der dernæst holdt sig næsten uforandret i $5\frac{1}{2}$ Aar og gjennemsnitlig fordrede 52 Arbejdspladser. Med Efteraars Halvaaret 1871 indtraadte der atter en pludselig Stigning af de studerendes Antal, bevirket ved Bestemmelsen om, at de lægevidenskabelige studerende fra 1. Januar 1872 skulde ved deres Forberedelses Examen aflægge Prøve paa Færdighed i at udføre en kvalitativ kemisk Undersøgelse. Herved steg de studerendes Antal saa stærkt, at der blev Brug for 92 Arbejdspladser, og Antallet holdt sig dernæst omtrent uforandret i 6 Aar; men i Efteraaret 1877 indtraadte der atter en stærk Stigning i de studerendes Antal, der saa i Løbet af de følgende 5 Halvaar holdt sig uforandret med et gjennemsnitligt Antal af 106 Arbejdspladser. Saaledes var man da naaet til Aaret 1880, og man havde Grund til at antage, at Maximum af Fordringerne til Laboratoriet maatte være naaet; men det viste sig ikke at være Tilfældet, thi atter med Aaret 1880 indtraadte en pludselig stærk Stigning i Laboratoriets Benyttelse, som nødvendigjorde et Antal af 128 Arbejdspladser, og dette stærke Besøg holdt sig dernæst uforandret i 7 Halvaar, indtil det i Efteraaret 1883 atter tiltog meget betydelig; i dette sidste Halvaar var Antallet af de studerende steget til 173, hvis Undervisning fordrede et Antal af 151 Arbejdspladser.

Saaledes har da Universitets-Laboratoriet befundet sig i en stadig og stærk Udvikling; det begyndte sit første Halvaars Virksomhed med 47 studerende og et Antal af 44 Arbejdspladser, og det afsluttede sit 50. Halvaar med 173 studerende, som fordrede et Antal af 151 Arbejdspladser. Ogsaa Antallet af de studerende, som have benyttet Laboratoriets Forelæsninger, er steget betydelig, saa at det i det sidste Halvaar udgjorde 220.

Det er en Selvfølge, at Laboratoriet for at tilfredsstille de i saa overordentlig høj Grad stigende Fordringer, har maattet undergaa væsentlige Forandringer. Da jeg i Aaret 1866 efter Prof. chem. Scharlings Død havde overtaget Bestyrelsen af Laboratoriet, og da der netop i det Aar indtraadte en Stigning af de studerendes Antal, der vanskeliggjorde deres Anbringelse i Laboratoriet, forlangte jeg en Bevilling paa 3000 Kr. for at blive sat i Stand til at foretage en Omordning af en Del af Laboratoriets Lokaler med det Formaal, dels at hæve nogle væsentlige Ulemper, som det oprindelige Anlæg frembød, dels at indvinde den fornødne Plads til en Forøgelse af Arbejdspladsernes Antal til det dobbelte. Beløbet blev bevilget paa Finansloven for Aaret 1867—68, og efter Afslutningen af Foraars Halvaarets Undervisning blev Ombygningen foretaget i Maanederne Juni, Juli og August, saa at Laboratoriet atter ved Efteraars Halvaarets Begyndelse stod færdigt til at modtage de studerende. Arbejdspladsernes Antal var derved blevet forøget fra 44 til 97, og bedre Lysforhold samt større Overskuelighed over Lokalerne var tilvejebragt. Laboratoriet var nu i Stand til for en lang Aarrække at tilfredsstille Kravet paa Arbejdsplads; thi i de derpaa følgende 10 Aar kunde det modtage alle studerende, som søgte praktisk Undervisning i samme. Fra Efteraaret 1877 blev dog Tilgangen saa stor, at Laboratoriet ikke kunde modtage alle studerende; men de faa, som det maatte nægte Adgang, fandt Plads i den polytekniske Lærestalts eller i Landbohøjskolens Laboratorium.

Saaledes gik altsaa alt omtrent uforandret indtil Aaret 1880, da der atter indtraadte en saa stærk Forøgelse af undervisningssøgende studerende, at kun tre

Fjerdedele af det hele Antal vilde kunne anbringes paa almindelig Maade; da de indmeldte studerendes Antal udgjorde 136, maatte der skaffes Udveje for et Antal af 34 ud over, hvad Laboratoriet paa normal Maade kunde modtage. Da en Udvidelse af Arbejdslokalerne ikke var mulig, valgte man den anden Udvej, nemlig at forlænge den samlede Undervisningstid, som dengang var 12 Timer om Ugen, til 16 Timer, uden at der dog tilstodes de enkelte studerende en længere Arbejdstid end tidligere.

Uagtet denne betydelige Udvidelse af Laboratoriets Modtagelsesevne maatte dog i den følgende Tid stødse flere og flere studerende søge Plads andetsteds og navnlig i den polytechniske Lærestalts Laboratorium, der i Foraars Halvaaret 1883 maatte modtage ikke mindre end 26 studerende, som Universitets Laboratoriet ikke kunde rumme. Men saa kom Efteraars Halvaaret 1883, i hvilket der meldte sig 198 studerende til Deltagelse i de praktiske Øvelser; af disse mange studerende kunde Universitets-Laboratoriet kun modtage 157, den polytechniske Lærestalts Laboratorium 25, hvorimod Landbohøjskolen ikke saa sig i Stand til at modtage nogen. Der blev saaledes 16 studerende tilbage, til hvilke der ikke kunde skaffes Lejlighed til praktiske Øvelser. Da det ikke godt kunde forsvares at lade saa mange studerende, der skulde forberede sig til deres Examen, savne den dertil fornødne Undervisning, besluttede man sig derfor til, saa godt som det lod sig gjøre, at indrette et af Kjælderetagens Lokaler til Brug for Undervisning, endskjønt det samme Lokale samtidig maatte benyttes af Betjentene som Rengjøringsrum og tillige indeholdt Laboratoriets Dampkjedel og store Destillationsapparat. Paa denne Maade blev det muligt for Laboratoriet i det 50. Undervisningshalvaar at modtage 173 Deltagere til de praktiske Øvelser, eller omtrent 4 Gange saa mange som i de første 7 Aar. Videre formaar Laboratoriet ikke at udvide sig, og det imødeser derfor med Længsel Opførelsen af nye Bygninger for den polytechniske Lærestalt, til hvis rummelige Laboratorium det da vil kunne afgive en Del af sine studerende og derved faa hævet den nuværende Overfyldning, der virker trykkende paa Undervisningen.

Antallet af de studerende, som i Løbet af de 25 Aar have indstillet sig til Examen i Laboratoriet, beløber sig til 1483, nemlig 612 lægevidenskabelige studerende, 745 Farmaceuter, 114 Polyteknikere og 12 stud. magisterii.

Da de studerendes Antal i Efteraaret 1871 paa Grund af Indførelsen af en praktisk kemisk Prøve ved den lægevidenskabelige Forberedelses Examen steg til 109, var det ikke mere muligt for Laboratoriets tvende normerede Assistenters at overkomme Tilsynet med og Undervisningen af de studerende, og det blev nødvendigt at ansætte tvende Hjelpeassistenter, der bleve lønede som Timelærere. Men efterhaanden som de studerendes Antal yderligere er tiltaget, ere ogsaa de Fordringer, som maatte stilles til disse nye Assistenters, og det Ansvar, som kom til at hvile paa dem, tiltaget i saa overordentlig høj Grad, at det er nødvendigt at forbedre deres Vilkaar, da man ikke kan forlange, at Mænd af Interesse for Videnskaben og Undervisningen aarevis skulle ofre deres Tid og Kræfter i en offentlig Undervisningsanstalts Interesse uden et passende Vederlag. Der er derfor paa indeværende Finanslovsforslag optaget et Forslag om en Forbedring i disse Assistenters Lønningsvilkaar, og man tør vel haabe, efter den Velvillie, som hidtil har været vist Laboratoriet fra Bevillingsmyndighedernes Side, at dette For-

slag ikke definitivt vil blive forkastet, da Laboratoriet derved udsættes for at miste et Par dygtige Assistentter, som allerede have ikke faa Aars Erfaring og Øvelse i at undervise. I afvigte Halvaar blev det nødvendigt at oprette en femte Afdeling i Laboratoriet og paa forventet Tillægsbevilling dertil at antage en femte Assistent.

I Løbet af de 25 Aar have i alt 22 yngre Kemikere medvirket som Assistentter ved Undervisningen, og Laboratoriet har været saa heldigt stedse at have fundet Mænd, som med Dygtighed forenede Kjærlighed til den Gjerning, som paa-hvilede dem. Nogle have været i Laboratoriets Tjeneste i længere Tid; saasom: cand. polyt., nuværende Arbejdsinspektør Bernh. Jensen i 11 Aar (1859—70), afdøde cand. pharm., senere Apotheker Tvede i 3½ Aar (1859—62), cand. pharm., nuværende Apotheker Schjellerup i 4 Aar (1862—66), Dr. phil., nuværende Arbejdsinspektør H. Topsøe i 7 Aar (1866—73), cand. pharm., nuværende Etatsraad Chr. Hansen i 2 Aar (1870—72), Docent Aug. Thomsen i 2 Aar (1872—74), cand. mag. O. Christensen i 3 Aar (1874—77), cand. pharm. Steenbuch i 11½ Aar fra Aaret 1872, cand. polyt. Th. Thomsen i 10 Aar fra Aaret 1873, cand. pharm. Krenchel i 9 Aar fra Aaret 1875 og cand. pharm. Reddelien i 5½ Aar fra Aaret 1878; de fire sidste ere Laboratoriets nuværende Assistentter.

Laboratoriets videnskabelige Virksomhed. De Forhaabninger, som Laboratoriets første Bestyrer, afdøde Professor chemiæ E. A. Scharling, havde knyttet til Opførelsen af et nyt Laboratorium, for saa vidt angik Udførelsen af videnskabelige Arbejder, skulde for hans Vedkommende desto værre ikke gaa i Opfyldelse; thi allerede et halvt Aar efter Laboratoriets Aabning maatte han paa Grund af svækket Helbred og Overanstængelse tiltræde et Aars Ophold i Syden, og det blev overdraget mig i den Tid at holde Laboratoriets Forelæsninger og Examina. Efter atter at være vendt tilbage udførte han vel nogle mindre Arbejder i Laboratoriet, om hvilke Videnskabernes Selskabs Oversigter for Aaret 1861 og 1862 indeholde nogle Meddelelser, men hans Arbejdskraft var brudt, og hans Helbredstilstand forværredes, saa at jeg atter fra Efteraaret 1864 maatte overtage en Del af hans Forelæsninger og et Aar senere tillige Ledelsen af den praktiske Undervisning i Laboratoriet. Den 11. Septbr. 1866 gjorde Døden Ende paa hans langvarige Lidelser.

Rækken af de større videnskabelige Arbejder, som ere udførte i Laboratoriet, begynder med Aaret 1864, da nuværende Lektor, Dr. M. Jørgensen, som dengang arbejdede i Laboratoriet og tillige i et Halvaar fungerede som Assistent, offentliggjorde et krystallografisk-kemisk Arbejde over nogle af Tinnets Forbindelser. Allerede i Aaret 1866 fremtraadte han med et nyt Arbejde, nemlig over Plantealkaloiderne (Morfin, Kinin, Narkotin o. s. v.), og dette Arbejde dannede saa at sige Indledningen til den lange Række af Undersøgelser, som han efter at have overtaget Bestyrelsen af den polytekniske Læreranstalts kemiske Laboratorium paabegyndte og forfulgte lige indtil nu, og ved hvilke han har beriget Videnskaben med hele Grupper af nye og interessante Stoffer.

I Efteraaret 1866 blev Dr. H. Topsøe Assistent ved Laboratoriet og dermed begyndte hans videnskabelige Virksomhed; ligesom Dr. Jørgensen begyndte ogsaa Dr. Topsøe sine Undersøgelser paa det krystallografisk-kemiske Omraade, og hans første Undersøgelse gjaldt de ædle Metaller's Forbindelse; men han havde

paa dette Omraade strax fundet sin videnskabelige Livsopgave, hvis Løsning han dernæst med Ihærdighed og Dygtighed forfulgte, dels alene og dels under Samarbejde med Fysikeren, Docent Christiansen. Da han efter 7 Aars Forløb fra traadte sin Stilling som Assistent, havde han alt ved sine videnskabelige Arbejder forskaffet sig et anset Navn blandt Nutidens Videnskabsmænd: men ogsaa efter den Tid forfølger han det samme Formaal som tidligere, nemlig gjennem et Studium af Stoffernes fysiske Egenskaber (Krystalform, Lysbrydning og Vægtfylde) at finde Vejen til Tydning af deres Bygning.

Da Dr. Topsee i Efteraaret 1873 blev udnævnt til Arbejdsinspektør, blev hans Plads besat med cand. polyt. Th. Thomsen, som alt tidligere havde været Assistent ved Landbohøjskolens Laboratorium. I de 10 Aar, i hvilke han nu har været Assistent ved Laboratoriet, har ogsaa han, ligesom hans Forgænger, anvendt næsten al den Tid, som ikke den strænge Laboratorietjeneste lægger Beslag paa, til videnskabelige Undersøgelser; han valgte et vanskeligt Æmne, en Opgave, paa hvis Løsning allerede ikke faa Kemikere havde forsøgt deres Kunstfærdighed og Skarpsindighed, nemlig en Undersøgelse af Veddets Bestanddele; men ved stor Udholdenhed og Interesse for Opgavens Løsning lykkedes det ham efterhaanden at opnaa vigtige og interessante Resultater, om hvilke hans Meddelelser paa Naturforskermødet i Stockholm i Aaret 1880 og i videnskabelige Tidsskrifter vidne. Efterhaanden førte hans Æmne ham over paa de fysisk-kemiske Undersøgelser Omraade og bragte ham til at prøve paa ved en Undersøgelse af visse optiske Egenskaber ved Stofferne (cirkulær Polarisation) at naa til en Løsning af nogle af de Problemer, som for Tiden beskæftige Videnskaben.

Medens de omtalte Undersøgelser ere af en rent videnskabelig Natur, have derimod andre af Laboratoriets Assistenters haft mere praktiske Formaal for Øje. Saaledes har Cand. pharm. Steenbuch i en Række af 11 Aar utrættelig været beskæftiget med Undersøgelser i den offentlige Hygiejnes Tjeneste. Han har udført et overordentlig stort Antal Undersøgelser af Fødemidler og Drikkevand, af formentlig forfalskede Næringsmidler og Handelsvarer, af giftige eller skadelige industrielle Produkter. Idet han altid har benyttet gode Undersøgelsesmetoder og fortrinlige Apparater, har hans Dom stedse været sikker, et Gode, som det offentlige og Publikum have forstaaet at drage Fordel af, da Landet jo endnu stedse savner offentlige Undersøgelseslaboratorier.

Ogsaa Cand. pharm. Reddelien har i Løbet af et Par Aar været beskæftiget med praktiske Undersøgelser, idet han har overtaget og udført en Del af de talrige Analyser af Grundvand og Grundluft, som Selskabet for Sundhedsplejen med Understøttelse fra Kjøbenhavns Kommune lader udføre. Men det vilde føre for vidt at omtale de mange andre spredte Undersøgelser, dels af videnskabelig, dels af praktisk Natur, som ere udførte af Laboratoriets Assistenters. Kun skal jeg til Slutning berøre, at de første Undersøgelser, som Cand. pharm., nuværende Etatsraad Chr. Hansen udførte for at bringe det ved Ostefabrikationen virksomme Stof i »Løbe« under en mere rationel Form, falde paa en Tid, da han var Assistent ved Laboratoriet; som bekjendt har han senere paa dette Omraade grundet en meget betydningsfuld industriel Virksomhed.

Der staar endnu kun tilbage at omtale det Bidrag til Kemiens Udvikling, som jeg selv har ydet i den Tid, i hvilken jeg har været knyttet til Universitets-

Laboratoriet. Allerede for 34 Aar siden, medens jeg endnu var Assistent i den polytekniske Lærestalts Laboratorium, valgte jeg for mine videnskabelige Undersøgelser en Opgave, hvis Løsning jeg indtil nu har forfulgt. I Begyndelsen gik det paa Grund af Mangel paa passende Arbejdslokale kun langsomt fremad; men i de sidste 20 Aar, efter at al min Virksomhed var blevet knyttet til Universitetets kemiske Laboratorium, bleve Undersøgelserne fremmede med Energi, saa at Arbejdet nu er sin Afslutning nær. Af de fire Bind, som skulde indeholde Resultaterne af det hele Arbejde, ere de tre Bind udkomne i Aarene 1882 og 1883, og det fjerde Bind vil ikke længe lade vente paa sig. Formaalet for den experimentelle Del af dette Arbejde er, ved nøjagtige Maalinger at bestemme Størrelsen af de Varmemængder, som fremtræde eller forbruges ved kemiske Processer; derfor føre saadanne Undersøgelser Navnet »thermokemiske Undersøgelser«. Disse Størrelser ere til en vis Grad et Maal for de Kræfter, som fremkalde de kemiske Virkninger, og de kunne derfor tjene som Grundlag for theoretiske Undersøgelser, hvis endelige Maal er Udledelsen af dynamiske Principer for de kemiske Processer. Ved saadanne Undersøgelser føres Kemien nærmere til de exakte Videnskaber, idet det viser sig, at de kemiske Virkninger lige saa fuldt som de mekaniske følge den stærkeres Ret, kun at hine ere mindre gennemskuelige end disse. Den Opmærksomhed og Anerkjendelse, som er blevet dette Arbejde til Del uden for Danmarks Grænser, er ganske vist en Tilfredsstillelse for dets Ophavsmænd; men den er tillige af Betydning for Universitetets kemiske Laboratorium, som derved har sikret sig et Navn som videnskabelig Institution.

Sammenholder man nu til Slutning det Omfang, i hvilket Laboratoriet har formaaet at indrette sig efter og tilfredsstille de i saa uventet Grad stegne Fordringer, som Undervisningen har stillet i den forløbne Tid, og den videnskabelige Virksomhed, som de til samme knyttede Mænd samtidig have udviklet, saa tør man nok nære den Anskuelse, at Universitetets kemiske Laboratorium i de 25 Aar, som ere forløbne siden dets Aabning, har gjort Fyldest i de tvende Retninger, i hvilke det havde Forpligtelser, nemlig som Undervisningsanstalt og som videnskabelig Institution.

I Dagens Anledning blev der med Ministeriets Billigelse tilstaaet Laboratoriets Betjente et Gratiale af henholdsvis 100 og 50 Kroner, som blev afholdt af Laboratoriets løbende Indtægter.

6. Det astronomiske Observatorium 1883—84.

Med Meridiankredsen har Observator, Professor Schjellerup gjort 66 Tidsobservationer til Grundlag for Tidssignalerne. Desuden har han fortsat Observationer af Fixstjerner, dels saadanne, som udmærke sig ved stærk Egenbevægelse, dels saadanne, om hvis Steder i Henhold til Katalogerne der er opstaaet Tvivl.

Med den store Refraktor har Kandidat Pechyle iagttaget Planeterne Carolina og Danae Kometen Pons-Brooks samt en Del Stjernebedækninger. Desuden har han jævnlig søgt efter Kometer.

Som sædvanlig har Observatoriets Bibliothek modtaget værdifulde Gaver fra

udenlandske Videnskabsmænd og astronomiske Instituter, især Fortsættelser af Observationsamlinger.

7. Den farmakologiske Samling 1883—84.

Samlingen, der stadig er blevet fornyet og forøget med Præparater, som i de senere Aar ere komne i Brug, er som sædvanlig blevet benyttet saa vel af medicinske som farmaceutiske studerende.

8. Det pathologisk-anatomiske Museum 1883—84.

Museets store Trang til forskjellige optiske og andre Apparater, især saadanne, der ere nødvendige ved den Art af Undersøgelser, som Pathologiens nye Retninger føre med sig, samt til literære Hjælpemidler, Billedværker o. lign., foranledigede Bestyreren til at ansøge om et ekstrordinært Tilskud paa 1000 Kr. hvilket bevilgedes paa Finansloven for 1883—84. I dette Aar beløb Museets Indtægter — den normerede Sum og det nævnte Tilskud — sig saaledes i alt til 2000 Kr. Udgifterne, der androge samme Beløb, faldt i følgende Hovedposter: Museets Betjening og Renholdelse: 223 Kr. 82 Øre, Kemikalier og Glas: 463 Kr. 82 Øre, Bøger: 263 Kr., Haandværksarbejde: 130 Kr., Instrumenter: 917 Kr. 26 Øre, forskjelligt: 2 Kr. 10 Øre. Blandt Anskaffelserne skal fremhæves: et stort Mikroskopstativ fra Zeiss i Jena, forskjellige Objektivsystemer, deriblandt til »homogen Immersion, $\frac{1}{18}$ » fra samme, et Præparermikroskop fra samme, en Mikrotom fra Jung; og af Bøger: Lancereaux et Lackerbauer: Atlas de l'anatomie pathologique og Delafields pathologisk-histologiske Atlas.

Museets Virksomhed er i øvrigt fortsat paa sædvanlig Maade. Omkatalogiseringen fuldenttes i Aarets Løb.

9. Den Arnamagnæanske Stiftelse 1883.

Den Arnamagnæanske Kommission har i Aaret 1883 set sig i Stand til at afslutte et større Arbejde, i det Samlingen af de gamle islandske Love ved V. Finsen er blevet fuldentt ved Udgivelsen af Graagaasens 3dje Del, indeholdende Stykker af Skálholtsbók m m. tillige med Ordregistret. Ligeledes har Kommissionen udgivet »Runerne i den oldislandske Literatur« ved Bjørn Magnusson Olsen.

Ved en i Følge Kommissionens Ansøgning tilstaaet Bevilling paa Finansloven er fra 1. April 1883 oprettet et af Statskassen lønnet Embede som Bibliothekar ved den Arnamagnæanske Haandskriftsamling, og samtidig dermed er Universitetsbibliothekaren indtraadt som fast Medlem af Kommissionen*). Den nævnte Bibliothekarpost er besat med Dr. phil. Kr. Kaalund, som tidligere har været Adjunkt ved Metropolitanskolen, og som, saa snart han blev i Stand til at opgive denne sin Stilling, ved Skoleaarets Slutning d. 16. Juli tiltraadte Bibliothekarembetet. Foruden det daglige Bibliotheksarbejde, hvorunder maa nævnes Modtagelsen og Indordningen af en Del fra det kgl. nordiske Oldskriftselskab modtagne Manu-

*) Jfr. hermed Univ. Aarb. f. 1882—83 S. 83—90.

skripter, har han ligesom begge Stipendiarerne været sysselsat med Forarbejderne til den Katalog over de Arnemagnæanske Haandskrifter, som paatænkes udgivet i Trykken.

IX. Universitetets Forhold ud ad til.

Efter at Danmark var blevet opfordret til ved en eller flere Delegerede — hvis Antal dog ikke burde overskride tre — at deltage i en international Konference, som agtedes afholdt i Washington i Oktbr. Maaned 1884 for at behandle Spørgsmaalet om Fastsættelsen af en for hele Jordkloden gjældende Meridian, til Brug ikke blot for geografiske Stedbestemmelser, men ogsaa til Fastsættelsen af en fælles Tidsregning, begjærede Ministeriet under 28. Jan. s. A. en Erklæring af Konsistorium. om der maatte være Opfordring til at lade sig repræsentere paa denne Konference samt i bekræftende Fald, til hvem et saadant Hverv bedst vilde kunne overdrages.

Efter Konsistoriums Foranledning udtalte Prof. astron. Thiele sig herom udførlig i en under 5. Febr. 1884 afgivet Erklæring. Han ansaa det for rigtigst, at Danmark deltog i Konferencen samt ønskeligt, at der maatte gives ham Lejlighed til personlig, ved i Septbr. Maaned 1884 at gjøre udstrakte Rejser paa de nordamerikanske Jærnbaner, at indsamle de fornødne Erfaringer, hvorhos han henstillede, om det derefter skulde være Ministerresidenten i Washington alene eller ham eller begge i Forening, som skulde møde paa Konferencen. Hertil henholdt Konsistorium sig i Skrivelse af 7. Marts.

Under 22. s. M. tilskrev Ministeriet Konsistorium, at det ikke havde noget imod, at saa vel Prof. Thiele som Ministerresidenten i Washington mødte paa Konferencen som Repræsentanter for Danmark, men at det ikke til bemeldte Tidspunkt disponerede over Midler, hvoraf Udgifterne ved Prof. Thieles Rejser og Ophold i Nordamerika vilde kunne afholdes. Hermed bortfaldt da Spørgsmaalet om Danmarks Repræsentation ved Prof. Thiele, og det tilfaldt den danske Ministerresident i Washington at give Møde.

— Med Ministeriets Samtykke i Skrivelse af 15. Febr. 1884 modtog Konsistorium den Kjøbenhavns Universitet tilstillede Indbydelse til ved en Delegeret at lade sig repræsentere ved Edinburghs Universitets 300aarige Stiftelsesfest, der fejredes i Dagene fra den 16. til d. 18. April s. A. Prof. Saxtorph valgtes til som Universitetets Delegerede at repræsentere dette ved Festen og overbringe følgende Hilsen:

Universitati Vestrae tertium iam sæculum ingredienti ex animo gratulamur. Quum enim ea sit doctorum omnium societas, ut quidquid unus aliquis in litteris aut artibus proficiat, is communis omnibus quæstus et communis gloria sit, eademque omnes voluptate longam virorum doctorum seriem, qui in Vestra universitate floruerunt, memoria recolant, tum nos artiore quodam vinculo Vobiscum iuncti videmur reputantes, quot nostrates apud Vos vel medicinæ vel chirurgiæ studuerint largosque inde fructus reportaverint. Accedit antiqua cognatio hodieque et linguæ et ingenii quadam similitudine apparens et tam regiiis nuptiis quam frequentissimo populorum commercio per sæcula servata.

Quæcunque igitur Vos Vobis hodierno die optatis, eadem nos quoque op-